

Finanční gramotnost u českých rodin

Bc. Pavla Jerglová

Diplomová práce
2018

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Pavla Jerglová**
Osobní číslo: **H160281**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Finanční gramotnost českých rodin**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek vztahujících se ke kompetencím sociálního pedagoga z oblasti finanční gramotnosti, insolvenčního zákona a sociálního poradenství.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a návrh doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

- COURNOYER, Barry. The social work skills workbook. 8e. Boston: Cengage Learning, 2017, 680 p. ISBN 978-1-305-63378-0.
- GITMAN, Lawrence J. Personal financial planning. 13th ed. Mason, OH: South-Western Cengage Learning, 2014, 656 p. ISBN 978-1-111-97163-2.
- KING, Jane. Personal finance: a practical approach. Oxford: Oxford University Press, 2013, 368 p. ISBN 01-996-6883-3.
- KOCIÁNOVÁ, Helena. Finanční gramotnost v kostce, aneb, Co vás neměl kdo naučit. Olomouc: Anag, 2012, 151 s. ISBN 978-80-726-376-76.
- NOVESKÝ, Ivan. Slabikář finanční gramotnosti. 1. vydání. Praha: COFET, 2009, 448 s. ISBN 80-254-4207-4.
- PETÝRKOVÁ, Lenka a Pavlína CHMELÁŘOVÁ. Základy finanční gramotnosti. 1. vyd. Praha: Generation Europe, 2011, 94 s. ISBN 978-80-904-974-81.

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Irena Balaban Cakirpaloglu, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

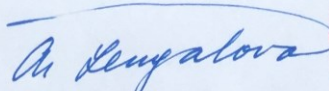
Datum zadání diplomové práce:

1. prosince 2017

Termín odevzdání diplomové práce:

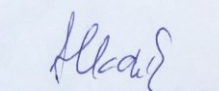
20. dubna 2018

Ve Zlíně dne 1. prosince 2017

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.

děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.

ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

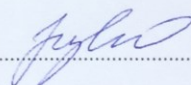
Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 23. 2. 2018

.....

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:
(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce s názvem Finanční gramotnost u českých rodin se skládá ze dvou částí – teoretické části a praktické. Teoretická část má pět kapitol, které se zabývají finanční gramotností, finančním hospodařením, dopady finančních problémů, zadlužováním a odbornou pomocí.

Praktická část je rozdělena na dvě kapitoly. První kapitola se zabývá metodologií výzkumu a druhá kapitola se věnuje analýzou výzkumných dat. Kvantitativní výzkum je realizovaný v Oblastní charitě v Kroměříži. Hlavním cílem práce je zjistit, zda se české rodiny orientují v oblasti finanční gramotnosti, jestli znají organizace, které pomáhají lidem ve finanční tísní a zda vědí, co je oddlužení.

Klíčová slova: Finanční gramotnost, rodina, finanční hospodaření, zadlužení a předlužení, exekuce, insolvenční zákon.

ABSTRACT

The main topic of my diploma thesis deals with the financial literacy among the Czech families. My thesis consists of two parts – a theoretical part and practical part. The theoretical part has five chapters that deal with financial literacy, family budget, indebtedness and professional assistance.

The practical part is divided into two chapters. The first chapter is focused on description the methodology of research and the second chapter deals with the analysis of research data. The research data were gathered at Oblastní charita Kroměříž.

Keywords: Financial literacy, family, family budget, indebtedness and overindebtedness, distraint, insolvent law.

Děkuji vedoucí diplomové práce, paní Mgr. Irena Balaban Cakirpaloglu, Ph.D. za ochotu, trpělivost, cenné rady a laskavý přístup při vedení mé diplomové práce.

Děkuji také všem vyučujícím, kteří mi předali cenné zkušenosti a informace. A dále i Oblastní charitě v Kroměříži, která mi umožnila uskutečnit výzkumné šetření. Poděkování patří i lidem, kteří si našli čas a vyplnili dotazník.

Prohlášení:

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
TEORETICKÁ ČÁST	12
1 FINANČNÍ GRAMOTNOST	13
1.1 GRAMOTNOST	13
1.2 SLOŽKY FINANČNÍ GRAMOTNOSTI	14
1.2.1 Psychologické a sociální aspekty finanční gramotnosti.....	16
1.2.2 Informační gramotnost v rámci finanční gramotnosti.....	16
1.2.3 Ochrana spotřebitele.....	16
1.2.4 Peněžní gramotnost	17
1.2.5 Cenová gramotnost.....	17
1.2.6 Rozpočtová gramotnost.....	18
1.2.7 Právní gramotnost	18
1.3 STAV FINANČNÍ GRAMOTNOSTI V ČR.....	19
1.4 FINANČNÍ VZDĚLÁNÍ	21
1.4.1 Vzdělání dětí	21
1.4.2 Vzdělání dospělých	22
2 DOPADY FINANČNÍ GRAMOTNOSTI	23
2.1 ZDRAVOTNÍ DOPADY	23
2.2 PRÁVNÍ DOPADY.....	23
2.3 VLIV RODINY.....	24
3 HOSPODAŘENÍ DOMÁCNOSTI	26
3.1 VYTVÁŘENÍ RODINNÉHO ROZPOČTU.....	26
3.1.1 Příklad rodinného rozpočtu na jeden rok	29
3.2 SNÍŽENÍ RODINNÝCH VÝDAJŮ	30
4 PREVENCE ZADLUŽOVÁNÍ	31
4.1 DLUHOVÁ PAST	31
4.1.1 Řešení dluhové pasti	32
4.2 EXEKUCE.....	33
4.2.1 Vymáhání pohledávky	34
4.3 INSOLVENČNÍ ŘÍZENÍ	35
4.3.1 Osobní bankrot.....	36
5 SOCIÁLNÍ PRÁCE V DLUHOVÉ PROBLEMATICE	38
5.1 SOCIÁLNÍ PRÁCE.....	39
5.1.1 Druhy poradenství.....	40
5.2 OBČANSKÉ PORADNY	40
5.3 SOCIÁLNÍ PORADNA V OBLASTNÍ CHARITĚ KROMĚŘÍŽ	40
5.4 ORGANIZACE POMÁHAJÍCÍ VE FINANČNÍ TÍSNI.....	41
PRAKTICKÁ ČÁST	43
6 METODOLOGIE VÝZKUMU	44

6.1	VÝZKUMNÝ PROBLÉM A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	44
6.2	VÝZKUMNÁ STRATEGIE A TECHNIKA SBĚRU DAT	45
6.3	VÝBĚR VÝZKUMNÉHO VZORKU	45
7	ANALÝZA A INTERPRETACE DATVÝZKUMU	47
7.1	DEMOGRAFICKÉ ÚDAJE	48
7.2	INFORMOVANOST ČESKÝCH ZADLUŽENÝCH RODIN	54
7.3	DISKUZE.....	69
ZÁVĚR		72
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....		74
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....		78
SEZNAM OBRÁZKŮ		79
SEZNAM TABULEK.....		80
SEZNAM GRAFŮ		81
SEZNAM PŘÍLOH.....		82

ÚVOD

Ušetřit alespoň malé peníze. Vyjít s penězi. Zbytečně se nezadlužovat. Udělat si pořádek ve financích. Splatit staré dluhy a nepožít nové. To jsou přání snad každého z nás. Je mnoho rodin, které vyjdou s nižšími příjmy. Na druhou stranu ti, kteří mají vyšší příjmy, se častěji dostávají do finančních problémů.

Rodiny v České republice nepatří mezi nejvíce zadlužené, ale i přesto nárůst zadlužených českých rodin roste. Stát chce tomuto růstu zabránit a posílit v této oblasti výuku občanů. V každodenním životě se všichni lidé z České republiky setkávají s financemi, a proto je důležité, aby každý člověk dokázal s financemi vhodně a správně manipulovat.

Velký důraz na manipulaci s financemi musíme dávat už od mládí, aby se děti naučili s finančními prostředky pořádně pracovat. V dnešní době dochází k velkému nárůstu firem, kde si člověk může snadno vypůjčit peníze. Rozhodně je dobré mít, alespoň malou zásobu peněz nebo se snažit trochu něco uspořit, aby byl přehled ve výdajích a příjmech našich financí, k tomu nám slouží rodinný rozpočet, který je jednoduchý na sestavení a určitě má pozitivní smysl pro rodinu. Když se ale dostaneme do fáze zadlužení, je dobré vyhledat odbornou pomoc.

V této diplomové práci se budeme zabývat finanční gramotností u českých rodin. Jak zadlužování, tak i zvyšování finanční gramotnosti v souvislosti se vzdělávací politikou, se stává dalším problémem, s kterým se setkávají sociální pracovníci u svých klientů.

Problematiku finanční gramotnosti, která má směřovat k lepšímu hospodaření s penězi u rizikových skupin lidí, se zabývá má práce. Cílem teoretické části je poukázat na nedostatky v problematice finanční gramotnosti a v praktické části diplomové práce je cílem zjistit, díky výzkumnému šetření, úroveň finanční gramotnosti u českých rodin.

Diplomová práce s sebou nese název Finanční gramotnost u českých rodin. Dělí se na dvě části a to na teoretickou a praktickou. Teoretická část je rozdělena do pěti kapitol. První kapitola zahrnuje obecné informace o problematice finanční gramotnosti. Myslím tím obecné definice, vymezení pojmů a složek finanční gramotnosti, stav v České republice a finanční vzdělání dospělých i dětí.

Druhá a třetí kapitola pojednává o dopadech finanční gramotnosti a o správném hospodaření v domácnosti. Na ukázkou je pak sestaven rodinný rozpočet na jeden rok.

Čtvrtá kapitola hovoří o prevenci zadlužování. Jak se ubránit, aby se člověk do takové nepříznivé situace nedostal. Pokud se však do nějaké nepříznivé situace dostane, najde zde řešení. Musíme si ale dát pozor na důsledky zadlužování, které nás mohou potkat.

Pátá a také poslední kapitola se zabývá sociální prací v dluhové problematice. Je kladen důraz na organizace, které pomáhají klientům z dluhové pasti.

Praktická část, která je realizovaná formou kvantitativního výzkumu, se zaměřuje na zjištění nedostatků v oblasti finanční gramotnosti. Výzkumné šetření bylo realizováno pomocí dotazníků na Kroměřížsku a okolí. Dotazník zjišťoval, jestli se lidé orientují ve finanční gramotnosti, jaké jsou příčiny zadlužování a jestli obyvatelé Kroměříže a okolí vědí o organizacích, které pomáhají ve finanční tísní. Polovina dotazníků, která byla vytištěna na papíře, a respondenti jej měli vyplnit libovolnou psací potřebou, byla rozdána do Oblastní charity v Kroměříži, do sociální poradny, lidem, s finančními problémy. Ostatní dotazníky byly vyplněny pomocí sociální sítě (Facebook).

Práce by měla posloužit lidem tak, aby se do takové situace nedostali a hlavně by měla pomoci zadluženým rodinám, kteří se nacházejí ve finanční tísní.

TEORETICKÁ ČÁST

1 FINANČNÍ GRAMOTNOST

Dnes je snadné se dostat do finančních problémů, ať jsme bohatí nebo chudí. Máme totiž kolem sebe tolik lákadel, které chceme vlastnit a možnosti takové, že peněz můžeme utratit víc, než máme. V lidech se ukrývá negativní vlastnost a to taková, že stále chceme lepší a novější věci, chceme se neustále vyrovnat našemu okolí. A proto lidé, kteří jsou bohatší, vlastní auto, dům, tak chtějí třeba vlastnit vilu, dvě auta, nebo jedno ještě lepší a silnější. Ti chudší, kteří vlastní telefon, televizi, si zase chtějí pořídit například lepší a větší televizi, nebo lepší dotykový telefon. Jenže někteří lidé si tohle nemohou dovolit a pak zbytečně padají do finančních problémů. (Kocián, 2012, s. 8-9)

Je totiž známo, že v dnešním světě finance hýbou celou společností. Je proto důležité, aby se lidé naučili s financemi hospodařit a dobře s nimi zacházet. Někteří autoři finanční gramotnost chápou jako prevenci zadlužování, jiní zase píšou o tom, že v dřívějších dobách za lidi ve velké míře rozhodoval stát. Dnes má každý občan více možností (nakupování přes internet, platební karty), a proto na něho padá i větší zodpovědnost. (Kocián, 2012, s. 10-12)

Definice finanční gramotnosti nejde popsat pár slovy. Existuje však mnoho definic. Ta nejčastější, kterou používá Ministerstvo financí (zkratka „MF“), Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (zkratka „MŠMT“), Ministerstvo práce a obchodu (zkratka „MPO“) a Česká národní banka (zkratka „ČNB“) zní: *„Finanční gramotnost je soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana nezbytných k tomu, aby finančně zabezpečil sebe a svou rodinu v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb. Finančně gramotný občan se orientuje v problematice peněz a cen a je schopen odpovědně spravovat osobní/rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktivit a finančních závazků s ohledem na měnící se životní situace.“* (MINISTERSTVO FINANCÍ ČR, 2010)

Finanční gramotnost je soubor znalostí a dovedností, které člověk potřebuje mít, aby mohl aktivně a zodpovědně fungovat v běžném životě. Musí pochopit finanční pojmy a rizika, tyto dovednosti pak použít v běžném životě a tak dosáhnout cíle, který je například zabezpečit sebe nebo svoji rodinu. V širším podání slouží finanční gramotnost jako prevence zadlužení a snaží se připravit občany na stáří. (MINISTERSTVO FINANCÍ ČR, 2010)

1.1 Gramotnost

Gramotnost má velký význam jak pro jedince, tak i pro společnost. Její základ tvoří hlavně osvojení si základních dovedností, jako je čtení, psaní, počítání. (Metodický portál RVP, 2011)

V jedné z literatur, Rabušická uvádí, že gramotnost je kulturní fenomén, protože poukazuje na rozvoj země. Tento fenomén se postupem času mění a různě vyvíjí. Dříve stačilo lidem, aby se uměli podepsat, pak se gramotnost rozvinula a lidé se museli učit číst a psát. Dnes je tomu tak, že společnost vyžaduje logické myšlení a aktivní práci s textem. Proto je jasné, že gramotnost bude nadále vzrůstat a požadavky na člověka budou vyšší a vyšší. (Rabušická, 2002, s. 12)

1.2 Složky finanční gramotnosti

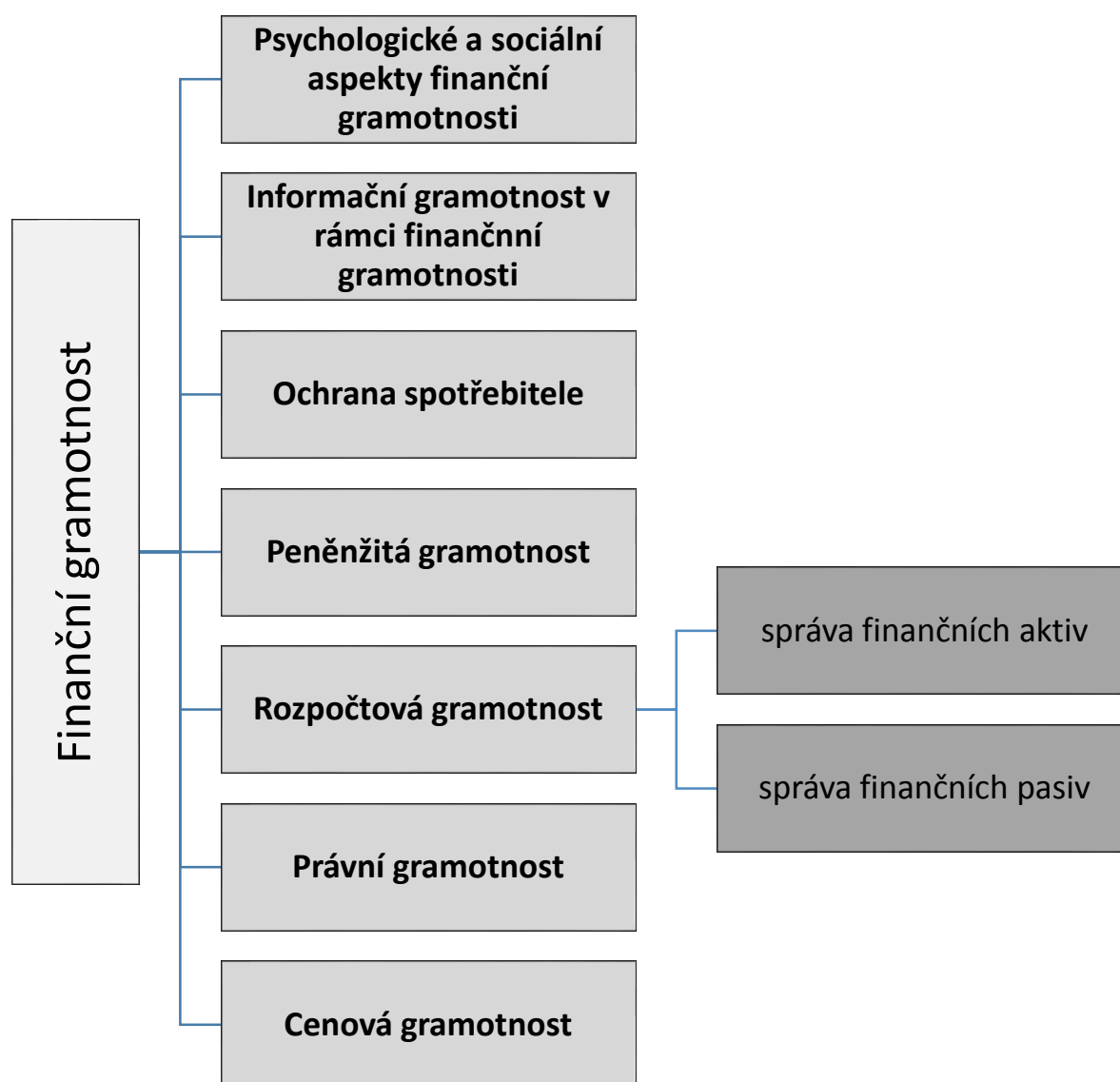
Finanční gramotnost je hodně závažná a těžká problematika. Jak svým rozsahem, tak i na pochopení mnoha různých a neznámých slov. Složky finanční gramotnosti pomohou člověku se v této oblasti více orientovat.

Někteří autoři rozdělují finanční gramotnost jen do tří základních složek a těmi jsou:

- **Peněžítá gramotnost** – představuje kompetence důležité pro hotovostní a bezhotovostní správu peněz a transakcí (např. bankovní účet, platební karty)
- **Cenová gramotnost** – představuje porozumění peněz, jejich hodnotám a cenám finančních nástrojů
- **Rozpočtová gramotnost** – představuje kompetence důležité pro správu rodinného rozpočtu. Lidé by měli být schopni řešit a finančně zvládat různé životní situace, vést rozpočet a stanovovat si cíle. Rozpočtová gramotnost s sebou nese dvě důležité složky. První je správa finančních aktiv, jako příklad můžeme uvést investice. Druhou část tvoří správa finančních závazků, například úvěr. Předpokladem je orientace na trhu služeb a schopnost zvolit to nejlepší řešení v dané situaci. (NÁRODNÍ STRATEGIE FINANČNÍHO VZDĚLÁNÍ, 2010)

Jiní autoři jako je Noveský ve své publikaci píše o tom, jak se mění životní situace ze správy finančních aktivit a závazků. Autor také poukazuje na to, aby každý člověk byl natolik vzdělaný v této finanční problematice, aby se mohl považovat za finančně gramotného. (Noveský, 2009, s. 25)

Peníze a majetek jsou v dnešní době oblíbeným tématem a jsou každodenním problémem mnoha z nás. Kdybychom se zaobírali financemi z psychologické stránky, řekli bychom, že člověk chce mít vládu snad nad vším co má nějakou hodnotu, protože svobodným a nezávislým člověkem se můžeme stát, až se staneme vlastníky nejrůznějších druhů věcí. Níže uvádíme znalost finanční gramotnosti dle Noveského, který znázorňuje složky finanční gramotnosti a jak se tyto složky dále dělí. (Noveský, 2009, s. 26)

Obr. 1 - Složky finanční gramotnosti, Zdroj: Vlastní zpracování

1.2.1 Psychologické a sociální aspekty finanční gramotnosti

Podle Noveského je důležité vychovávat člověka již od dětství k ekonomickému chování, protože je nedílnou součástí lidského chování. Za důsledkem špatného a nezodpovědného ekonomického chování mohou stát psychické a sociální rizika. Protože špatné hospodaření s penězi, může vést k zadluženosti sebe samého, ale i celé rodiny. Pokud občan nemá dostatek informací o uvedeném tématu, je možné, že to bude mít negativní vliv na jeho psychiku. (Noveský, 2009, s. 29)

1.2.2 Informační gramotnost v rámci finanční gramotnosti

Informační gramotnost je jednoduše řečeno práce s informacemi. Dle autora Noveského je informační gramotnost „*souhrn schopností a znalostí člověka přijímat, chápat a vyhodnocovat informace z hlediska jejich hodnověrnosti, účelovosti a reálné informační hodnoty.*“ Získávat informace můžeme ve škole, v práci, jednoduše řečeno všude kolem nás, protože v současné době je naše populace vystavena velkému množství informací, aniž by o tom věděla. Nejvíce jsme ovlivněni informacemi z elektronických nebo tištěných médií. Informace se na nás hrnou ze všech stran a my si to ani nemusíme uvědomovat. Ovšem náš mozek, který stále pracuje, si tyto znalosti ukládá a my jsme pak schopni si tyto informace vybavit, ale i zapomenout. Proto autor Noveský zmiňuje ve své publikaci také mediální gramotnost, která má být ruku v ruce s informační gramotností. (Noveský 2009, s. 108)

Mediální gramotnost Noveský chápe jako orientaci v mediálním prostředí. Mediálně gramotného člověka poznáme tak, že je schopen přiřadit správnou míru závažnosti informacím, které získá. Pokud je člověk opravdu mediálně schopný dokáže také těmto získaným informacím přidělit správnou hodnotu, díky tomu se pak může rozhodnout, jaké bude jeho chování nebo rozhodnutí. (Noveský, 2009, s. 108)

1.2.3 Ochrana spotřebitele

Každý plnoletý občan je zodpovědný sám za sebe a za své činy. Má právo vyjádřit svůj názor a rozhodnout se podle sebe. Tohle platí i ve finančním okruhu. Zde se musíme umět rozhodnout a posoudit správnou situaci, i když jsme málo informovaní. Další informace si musí člověk umět sám vyhledat a určit, které informace jsou pro něho vhodné a užitečné. (Noveský, 2009, s. 122)

Ochrana spotřebitele ze strany státu má za cíl: „*Dosáhnout stavu, kdy spotřebitel činí na finančním trhu adekvátní a odpovědné rozhodnutí, ve vztahu k jeho situaci, tj. obstarává si služby a pořizuje si produkty, jež nejlépe vyhovují jeho aktuálním potřebám a*

možnostem a má možnost efektivně prosazovat a chránit své zájmy a práva“. (MFČR, 2007)

V Evropské unii je ochrana spotřebitele podložena čtyřmi dokumenty. Nejznámější je Bílá kniha, která se soustřeďuje na ochranu spotřebitele na legislativu, finanční trh a instituce. Druhým dokumentem je Zelená kniha, která se týká bankovníctví. Za cíl mají udělit spotřebitelům výhody, obstarat širší nabídku a zesílit důvěru. (MFČR, 2007)

Za zmínku stojí i směrnice Evropské unie, které mají za cíl zvýšit konkurenci mezi poskytovateli investičních služeb a zesílit dozor a informovanost malých investorů. (MFČR, 2007)

1.2.4 Peněžní gramotnost

Definice finanční gramotnosti zní: *„Jedná se o kompetence nezbytné pro správu hotovostních a bezhotovostních peněz a transakcí s nimi. Dále může sloužit pro správu nástrojů k tomu určených (např. běžný účet, platební nástroje apod.).“* (Noveský, 2009, s. 151)

Slovo peníze známe už od dětství. Rodiče nás učí jak s penězi zacházet, na co se používají a proč je dobré šetřit. Později přijdeme do věku, kdy si začneme uvědomovat, že finance nejsou pouze papírky k uspokojování našich potřeb, ale začneme se zabývat otázkou, jak můžeme finanční prostředky efektivně využít. V této fázi jsme už jen malý krůček od toho, abychom pochopili co je to peněžní gramotnost. (Noveský, 2009, s. 151)

Rozdělení peněz podle formy:

- Mince a bankovky
- Depozita (vklady na účtech v bankách)
- Cenné papíry (šeky, směnky, podílové listy, dluhopisy, akcie a další). (Noveský, 2009, s. 152)

Rozdělení peněz podle druhu:

- Oběživo (bankovky a mince) – hotovost
- Depozita (bankovní a bezhotovostní). (Noveský, 2009, s. 152)

Peníze jsou vyráběny v podobě mincí a papírových bankovek. Ty jsou však dnes pomalu nahrazované platebními kartami. (Noveský, 2009, s. 152)

1.2.5 Cenová gramotnost

Inflaci a cenové mechanismy můžeme spojit s cenovou gramotností. Podle autora Noveského jsou do této složky zahrnuty tak složité pojmy, že i gramotný člověk má problém jim porozumět. V cenové gramotnosti, která je spojena s trhem, ve kterém vzniká poptávka a nabídka, se stanovují ceny veškerého zboží a ostatních věcí. (Noveský, 2009, s. 153)

Skupiny pro finanční vzdělávání definuje cenovou gramotnost jako: *kompetence nezbytné pro porozumění cenovým mechanismům a inflaci. Významnou složkou cenové gramotnosti je porozumění principu jako ceny peněz v čase, rozdílu mezi nominální a reálnou úrokovou sazbou a porozumění cenám finančních nástrojů a služeb v praktické podobě poplatků a úrokových sazeb.* (Skupina pro finanční vzdělávání, 2014)

1.2.6 Rozpočtová gramotnost

Do složek finanční gramotnosti patří i rozpočtová gramotnost. Ta je velmi důležitá pro správu osobního a rodinného rozpočtu, aby člověk uměl vést rozpočet, určit si peněžní cíle, rozhodnout jak s penězi naloží nebo jak je rozdělí. Rozpočtová gramotnost se rozděluje na dvě složky:

- Správa finančních aktiv - například pojištění
- Správa finančních pasiv, zde řadíme například úvěry

Předpokladem je orientace na trhu služeb a schopnost zvolit to nejlepší řešení v dané situaci. (Noveský, 2009, s. 153)

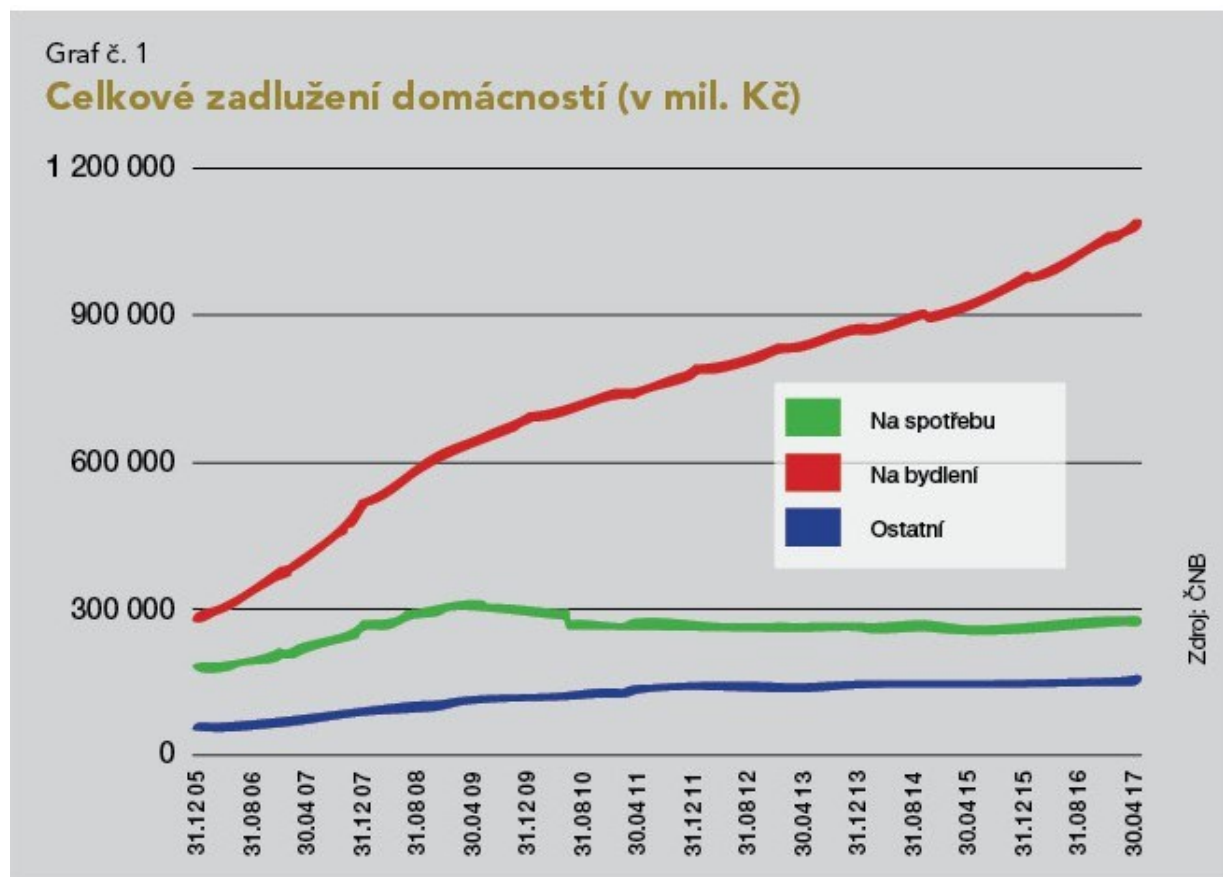
Skupiny pro finanční vzdělávání definuje cenovou gramotnost jako: *kompetence nezbytné pro správu osobního nebo rodinného rozpočtu například: schopnost vést rozpočet, stanovovat finanční cíle a rozhodovat o alokaci finančních zdrojů. Zahrnuje i schopnost zvládat různé životní situace z finančního hlediska.* (Skupina pro finanční vzdělávání, 2014)

1.2.7 Právní gramotnost

Do poslední složky finanční gramotnosti řadíme právní gramotnost. Ta s sebou přináší půjčování finančních prostředků a uzavírání kupních smluv. Stejně jako každá situace, má své klady a zápory. Abychom jsme se uměli dobře rozhodovat a plnili si povinnosti, které máme, je zapotřebí, aby každý takový občan znal něco málo z této právní oblasti. Dnes není problém si půjčit určitý finanční obnos. Snad na každém rohu na nás vykukují reklamy s „výhodnou půjčkou“. Půjčka má snad jen jednu výhodu a to takovou, že máme ihned zboží nebo věc, kterou si chceme koupit a nemusíme zdlouhavě šetřit. Nesmíme ale zapomenout na to, že se daná věc díky půjčce velmi prodrazí. Proto by se měl každý nejprve zamyslet nad tím, zda je schopen uhradit veškeré náklady spojené s půjčkou. (Noveský, 2009, s. 160)

1.3 Stav finanční gramotnosti v ČR

Stav finanční gramotnosti v ČR je docela závažný. Rapidně narůstá počet zadlužených rodin. Dle statistiky České národní banky (graf č. 1) se nejvíce rodin zadluhuje kvůli bydlení (na grafu - červená barva). Během 12 let byl zaznamenán rekordní nárůst dluhů spojené s bydlením. Zatímco spotřebitelské a ostatní úvěry zaznamenaly povolný růst.

Obr. 2 - Graf České národní banky, která platí ke dni 30.4 2017.

Lidé nejsou schopni splácet své závazky a to vede k většímu počtu exekucí nebo k osobním bankrotům. Jsou to hlavně rodiny s nízkými příjmy, rodiny, které přišly z důvodu nemoci nebo úrazu o práci, rodiny neznalé, které se neumí orientovat ve finanční gramotnosti, anebo neúplné rodiny (rozvody) a další. (Noveský, 2009, s. 103)

I když se to pro někoho může zdát, jako překvapující informace, tak v České republice (zkratka ČR) je velkým tématem finanční gramotnost. Pod dohledem ministerstva ČR je několik iniciativ, které se zabývají zlepšováním finanční gramotnosti. Jsou to například Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT), Ministerstvo průmyslu a obchodu (MPO), Česká národní banka (ČNB) a další. (Přehled právních předpisů, 2007)

Česká národní banka má v České republice za úkol dohlížet na ochranu spotřebitele ve finančním trhu. Abychom tomu lépe porozuměli, ČNB má finanční vzdělání jako prvotní aktivitu. Definice finanční gramotnosti v České republice byla podrobně popsána v uceleném dokumentu, který slouží občanům ČR k rozšíření znalostí finanční gramotnosti. Tento dokument s sebou nese název: „*Národní strategie finančního vzdělávání*“ z roku 2010. Tuto definici cituji výše, v první kapitole: finanční gramotnost. (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010)

V České republice byla připravena národní strategie finančního vzdělání MF, MŠMT a ČNB, která je uvedena taktéž v uceleném dokumentu. Díky těmto strategiím jsou stanoveny společné cíle, všeobecné principy a nástrojů k dosažení FG. Dále jsou zde uvedeny i dva základní pilíře finančního vzdělání: pilíř školního vzdělání (zaměřuje se na žáky základních a středních škol), pilíř navazujícího vzdělání (vzdělání dospělých) a další potřebné informace, které jsou spjaty s FG. (Národní strategie finančního vzdělání, 2010)

Faktory ovlivňující finanční gramotnost:

- Dosažený stupeň vzdělání
- Výše příjmu
- Výuka ve škole
- Gramotnost dospělých občanů
- Trend zadlužování

Před sedmi lety se v ČR uskutečnil kvantitativní výzkum u dospělé populace, ve kterém bylo cílem zjistit, zda tito lidé umějí finanční znalost použít v praxi. Bylo osloveno tisíc pět respondentů. Bylo zjištěno, že: více než polovina občanů zná odlišnost mezi debetní a kreditní kartou a jen 35% respondentů si ukládá peníze na „horší časy“. Z hlavních zjištění jsem vybrala následující tvrzení: v posledním roce nestačilo 23% respondentům měsíční příjem, 12% lidí uvedlo, že nestihlo zaplatit včas to, co měli. Podle výsledků tohoto výzkumu se obávám, že menší polovina lidí má problém ve finanční gramotnosti a to pak vede k zadlužování Českých rodin. Aby došlo ke snížení zadluženosti u nás, je nutné, aby měl každý z nás určitý stupeň finanční gramotnosti. (Nekudová, 2012)

Zadluženost můžeme rozdělit do dvou kategorií:

- Neuvážená zadluženost (nerozumíme závazkům, neplatíme, půjčku splatíme další půjčkou)
- Uvážená zadluženost (rozumí problému, umí hospodařit s penězi)

Pozor si musíme dát na neuváženou zadluženost, ta může vést k různým druhům exekucí a k osobním bankrotům. Díky ní se mohou vyskytnout různé patologické jevy, trestná činnost a v neposlední řadě může vést až k sebevraždě. (Nekudová, 2012)

1.4 Finanční vzdělání

Vývoj finanční gramotnosti se dotýká všech věkových řad, jak dětí, tak i dospělých. Protože každý člověk by měl mít alespoň základní vědomosti. (Opletalová, 2014, s. 47)

Trh s financemi je neustále v pohybu a každou chvíli pro něho platí něco jiného. Musíme si, ale zapamatovat, že „*Pouze finančně gramotný člověk, který je vybaven potřebnými znalostmi, dovednostmi a schopnostmi, může činit kvalifikovaná rozhodnutí a ochránit se před nevýhodnými produkty finančního trhu, a v konečném důsledku před předlužení.*“ (Opletalová, 2014, s. 47)

Význam finančního vzdělání:

- Pomáhá ve správném rozhodnutí
- Vede k prevenci spotřebitele na trhu
- Učí jak vést a stanovit rozpočet
- Ukazuje různé způsoby spoření atd.

V roce 2006 ministerstvo financí vytvořilo vzdělávací projekty, které se postupem času zavedly na základních a středních školách. Finanční vzdělání (dále jen FV) vychází z národní strategie FV. Tento dokument schválila vláda a měla by zahrnout celou populaci. Klade důraz na rozdíly mezi žáky a také dospělými, proto se rozděluje do dvou skupin: vzdělání dětí a vzdělání dospělých. (Opletalová, 2014, s. 47)

1.4.1 Vzdělání dětí

Předmět s názvem Finanční gramotnost se studentům objevuje v rozvrhu už sedmým rokem. Dříve výuka FG byla na základních školách zahrnuta v matematice, ale jen velmi okrajově. Někteří studenti středních škol, hlavně ti, kteří studovali obchodní akademii, se s finanční gramotností setkávali často. (Dvořáková, 2010, s. 162).

V rámcovém vzdělávacím programu finanční gramotnosti, který nabyt platnost 1.9 2013, bylo upraveno a uspořádáno vzdělání pro žáky základních škol. Žáci prvního stupně by díky tomuto vzdělávacímu programu měli zvládnout finanční problematiku a to zejména:

- Správně používat peníze
- Odhadnout cenu při nákupu
- Zkontrolovat cenu po nákupu

- Správně vrátit peníze
- Vědět důvody spoření
- Jak vracet dluhy (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2013).

Žáci na druhém stupni by měli zvládnout:

- Sestavit jednoduchý rozpočet domácnosti
- Říct hlavní příjmy a výdaje
- Odlišit jednorázové a pravidelné příjmy a výdaje
- Promyslet nezbytné výdaje v domácnosti
- Vyhnout se nebezpečí při manipulaci s penězi

Díky rámcovému vzdělávacímu programu by student po ukončení základní školní docházky měl mít základní informace o dané problematice. (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2013)

Na středních školách se už rámcové vzdělávací programy liší. Tématika finanční gramotnosti je u odborných škol zaměřena podle studovaného oboru. Výjimkou jsou gymnázia, která mají svůj vlastní vzdělávací program. I když se programy od sebe liší, cíl zůstává stejný a to je připravit děti a studenty do praktického života. (Hesová, 2014, s. 64).

1.4.2 Vzdělání dospělých

Výuka finančního vzdělání u nás nemá dlouhou tradici a dospělá populace se na základní škole nesetkala s předmětem tohoto rázu. Nejvíce jsou však oni, kteří se dennodenně setkávají s finančními prostředky. (Rabušicová, 2008, 93)

Díky dotazníku, který vystavilo Ministerstvo financí společně s Českou národní bankou, bylo zjištěno, že finanční gramotnost dospělých je poměrně nízká. Více než polovina dospělých občanů České republiky nečte smlouvy, které podepisují, nedokáží propočítat běžné a základní věci. Proto se není čemu divit, když se zvýšil nárůst exekucí. Dospělou populaci není zatím možné nikde zadarmo vyučovat. Existují však dny Finanční gramotnosti, kterých se může zúčastnit každý a dozvědět se tak více informací. (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010)

2 DOPADY FINANČNÍ GRAMOTNOSTI

Ve světě se nachází spousta nástrah, kterým můžeme snadno podlehnout. Na slabost jedince nedoplácí jen on sám, ale může na to doplácet i jeho rodina a blízcí. Člověk se sociálně začleňuje především svými aktivitami, prací a ve chvíli, kdy finančně havaruje, zadluží se, přijde o bydlení, o majetek, o zázemí sociálních vztahů. Velice rychle ztrácí to, co by mu mohlo pomoci k postavení se znovu na nohy. Problémy ve společenské i morální oblasti jsou příčinou neklidu v sociální sféře, z důvodu nízkých příjmů a v závislosti na nich i nízká potřeba nezaměstnaných osob. (Fialová, Fiala, 2014, s. 85)

2.1 Zdravotní dopady

Pokud budeme finanční gramotnost u obyvatel České republiky podporovat, můžeme tak zabránit problémům, které s tímto problémem souvisí. Problémy s penězi s sebou přináší i zdravotní rizika. Jsou to hlavně sociálně patologické jevy, kdy člověk začne své problémy řešit alkoholem nebo omamnými látkami. Řadíme sem také kriminalitu, patologické hráčství či delikvenci. Člověk je ve stresu a můžou se u něho projevit známky depresí, úzkostí a jiné. Je známo, že stres neblaze působí na naše tělo a celkové zdraví. Když je člověk ve stresové situaci bývají ovlivňovány vztahy mezi lidmi a má na svědomí i spoustu rozvodů. (Smrček, 2007, s. 70 – 71)

Lidé, kteří onemocní psychickou nemocí nebo spadnou do nějakého patologického stavu, většinou po nějaké době přichází o zaměstnání. Díky tomu přichází o pravidelný příjem a jsou tak zahrnutí do kouta. Nemohou splácet své dluhy, dochází jim veškeré finanční zásoby, které si vytvořili, a v důsledku problémů má člověk sebevražedné sklony. V ČR takto tragicky řeší své problémy více jak padesát lidí ročně. (Smrček, 2007, s. 70 – 71)

2.2 Právní dopady

Dle autora, který bude citován pod odstavcem, je důležité, aby Česká republika dodala dostatek srozumitelných a pro občana pochopitelných informací o finanční gramotnosti. Je podstatné, aby lidé uměli s těmito informacemi pracovat, vyvozovat důsledky a zajistit podmínky k prosazení a ochraně práv jedince. Po roce dva tisíce se zadlužování rodin stalo fenoménem. (Teplý, 2013, s. 62)

V dřívějších letech půjčky nebyly tak oblíbené. Bylo to zejména proto, že existovala jen jedna spořitelna a lidé měli na výběr jen z novomanželské půjčky nebo zvláštní bytovou výstavbu. Obě tyto půjčky měl na starosti stát. (Teplý, 2013, s. 62)

Demokracie dala lidem více svobody, tím také i větší odpovědnost za své činy. Televize, domácí spotřebiče a tak dále, už nejsou nedostatkovým zbožím jako dříve, a tak lidé chtějí všechno vlastnit a mít vše lepší a lepší. (Teplý, 2013, s. 62)

Kvůli nárůstu zadlužených českých rodin narůstá i počet spotřebitelských úvěrů, kdy není úvěr splácen více jak devadesát dní. Naštěstí, že existuje řešení. Oddlužení, které je možné použít od 1.1 2008 je asi jedinou možností, jak se vrátit zpět do normálního života, který jsme žili před zadlužením. Musíme si dávat pozor na pochybné organizace, které oddlužení zneužívají ve svůj prospěch a lidé tak zaplatí více než by měli. (Teplý, 2013, s. 64)

2.3 Vliv rodiny

„Domácnost je velmi zajímavou ekonomickou skupinou, protože rodina a domácnost fungují ve značném racionálním a tržním prostředí, přitom sama tržní není“. (Riegel, 2007, s. 147)

Rodina se považuje za nejdůležitější sociální skupinu a měla by tvořit určitou strategii svých financí. Oba partneři by měli rozhodovat o tom, co si mohou dovolit a co ne. Už od malička na nás působí rodina a my si tak zarýváme vzorce chování a zkušeností, ze kterých v budoucnu čerpáme. Díky rodině si formujeme identitu, společenské role, systém hodnot a preferencí. Rodiče jsou vzorem svých dětí, pokud oni neumí hospodařit s penězi, nenaučí to ani své děti. (Fischer, 2008, s. 56).

Aby dítě umělo správně manipulovat s penězi je zapotřebí umět hospodařit a šetřit. V raném věku by mohlo jít o odměnu za úspěch, v pokročilejším věku o kapesné. Díky drobnému spoření se dítě může naučit hospodařit s penězi, které může využít v následujících letech. (Matějček, 1989, s. 253)

„Trojfázové hospodaření“ dle Matějčka

- **První fáze** – Dávat dítěti alespoň týden kapesné, se kterým si může nakládat, jak on uzná za vhodné. Může ho celé utratit, ušetřit nebo půjčit kamarádovi. Rodiče by neměly zasahovat a kontrolovat jeho výdaje. Pokud, ale zjistí, že dítě peníze ušetřilo, měla by přijít pochvala. (Matějček, 1989, s. 254)
- **Druhá fáze** – Rodiče zařídí například „pohyblivý fond“, kam budou měsíčně posílat finance. Dítě do něj bude rovněž přidávat peníze, které získal na narozeniny, z brigády a podobně. Z fondu mohou všichni peníze i čerpat, ale je potřeba, aby se členové navzájem informovali o plánovaných nákupech. (Matějček, 1989, s. 254)
- **Třetí fáze** – Finance jsou určeny ke koupi věci, na kterou je třeba šetřit rok nebo půl rok. Až se peníze našetří, jdou rodiče společně s dětmi danou věc vybrat a koupí si ji. Cílem tohoto procesu je trpělivost a těšení se na našetřenou věc. (Matějček, 1989, s. 254)

3 HOSPODAŘENÍ DOMÁCNOSTI

Každý z nás má plno snů, které si chce splnit. Bohužel, se nejprve musíme zamyslet nad otázkou: „*Mohu si to skutečně dovolit?*“. Někdy je odpověď pozitivní, jindy zase negativní. Každý si musí sáhnout sám do svědomí, kolikrát si tuhle otázku položil. Většinou se totiž stává, že si lidé řeknou „*chci to*“, „*určitě to potřebuju*“ nebo „*určitě to jednou potřebovat budu*“, a pak se dostávají do finančních problémů. (Navrátilová, 2011, s. 62)

Nyní nastává otázka: „*Kolik peněz máme k dispozici a kolik z nich můžeme postrádat na nákup nové věci?*“. Odpověď je jednoduchá. Udělejte si ať už na papíře, na počítači nebo mobilním telefonu tabulku, kde bude souhrn Vašich příjmů a výdajů. Důležité je, abychom v tom měli přehled a vůbec něco takového začali vést. Díky této tabulce, do které si budete pravidelně zapisovat své výdaje a příjmy, na konci měsíce zjistíte, zda Vám něco zbude. (Navrátilová, 2011, s. 62)

Když se stane, že Vám peníze chybí, je důležité pouvažovat o svých výdajích a pokud možno, tyto výdaje snížit, pokud snížit nejdou, je zapotřebí zvýšit příjmy. (Navrátilová, 2011, s. 62)

Mnoho lidí se svými příjmy nevyjde, příčinou může být, že některý z živitelů rodiny náhle onemocní nebo ztratí zaměstnání. Rodiny se v takovém případě musí uskromnit. Náčrt plánu s hospodařením potřebuje opravdu každý. Všichni musíme zaplatit neodkladné výdaje, téměř každý touží po letní či zimní dovolené, velkou část lidí uspokojí také malé rezervy, aby pak měli na zaplacení nečekaných událostí (pokažená pračka, auto) a nemuseli si s tím dělat příliš velké starosti. (Navrátilová, 2011, s. 62)

Určitě nikomu se nelíbí žít z výplaty k výplatě. Někteří lidé plánování rodinného rozpočtu nezvládají nebo se někomu toto „zapisování“ nemusí líbit. Ale pokud nechceme žít z výplaty k výplatě a chceme zjistit, kolik nám na konci měsíce zbyde nebo přebyde financí, pak neexistuje jednodušší způsob, než sečíst veškeré příjmy a s nimi porovnat výdaje. Pak člověk okamžitě zjistí, jak na tom ve skutečnosti je. (Navrátilová, 2011, s. 62)

3.1 Vytváření rodinného rozpočtu

Když v rodině scházejí peníze nebo se rodina dostane do dluhové pasti, většinou se lidé začnou hádat. Podle psychologů vedou tyto hádky až z 80% k rozvodům. Jak si takový rodinný rozpočet udělat popíši v pěti krocích. (MF ČR, Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách, 2007, s. 13-14)

1. Sečtěte příjmy celé rodiny

- Veškerý plat, který rodina dostává (práce, brigády)
- Sociální dávky
- Přídavky na děti, mateřská
- Rodičovský příspěvek
- Příjmy z pronájmu bytu, garáže atd.

2. Sečtěte výdaje celé rodiny

- Nájem za byt či dům
- Elektřina, voda, plyn
- Strava
- Výdaje za děti (škola, oblečení)
- Splátky
- Spoření, pojištění
- Drogerie, oblečení
- Poplatky za auto, telefon (benzín, kredit) atd.

3. Porovnejte příjmy a výdaje

- Když jsou naše příjmy a výdaje skoro stejné, pak je náš rozpočet tak akorát.
- Když příjmy převyšují výdaje, pak není co řešit. Jen tak dál.
- Když výdaje převyšují příjmy nebo se nám stane, že jeden měsíc s penězi krásně vyjdeme druhý zase ne, už je tu problém. Musíme pouvažovat nad tím, proč se tohle děje. S tím souvisí další, čtvrtý krok.

4. Přehodnoťte výdaje

- Najděte si levnější bydlení
- Omezte spotřebu vody, plynu, elektřiny, benzínu
- Omezte výlety, kulturu
- Pokud se tohoto nechcete vzdát, pak si najděte lépe placenou práci

5. Rozpočet pravidelně opakujte

- Aktivujte si rodinný rozpočet každý měsíc

Zamyslete se nad drobnými výdaji, jako je například každodenní káva za padesát korun. Někdy si ji ani do našeho rozpočtu nezapišeme, protože nám to nepřijde jako velká částka, ale za měsíc nám tato položka vytvoří sumu 1 500 korun a za rok je to neuvěřitelných 15 250 korun.

(MF ČR, Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách, 2007, s. 13-14)

Dobrá rada, která se vždy hodí, je: „Spořte, spořte a vždy myslete na zadní vrátka“. Dle odborníků bychom měli odkládat z výplaty každý měsíc jednu desetinu (z každé tisícovky sto korun). Najděte si nějaký způsob, který vám bude vyhovovat. Stanovte si například nějakou částku, kterou budete odkládat každý měsíc do pokladničky nebo do obálky. Stačí, když si budete každý měsíc odkládat například dvě stě padesát korun a na konci roku nám tato malá částka vytvoří tři tisíce korun. Za tyto ušetřené peníze se pak můžete odměnit například prodlouženým víkendem. (MF ČR, Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách, 2007, s. 13-14)

Našetřené peníze lze rozdělit do tří kategorií:

Krátkodobé úspory – Používají se k náhlým životním situacím, které mohou nastat v domácnosti, jako je koupě nových spotřebičů, když se nám ty staré pokazí. Krátkodobé úspory by měli být naspořeny v rozsahu tří až šesti měsíců.

Střednědobé úspory – Měli by být naspořené v době od šesti do devíti měsíců. Mají sloužit k tomu, když jeden z živitelů rodiny náhle onemocní a rodina přijde o polovinu příjmu.

Dlouhodobé úspory – U každého je stanovená doba jiná. Většinou se tato doba pohybuje okolo pěti až šesti let. Jsou to většinou úspory na penzi nebo úspory pro děti na studia. Tyto úspory jsou nejnáročnější a je dobré se o nich poradit s odborníkem. (MF ČR, Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách, 2007, s. 13-14)

3.2 Snížení rodinných výdajů

Někteří z nás mohou znát situaci, ve které ať děláme, co děláme, peníze nám pořád nestačí a stále někam mizí. Proto je dobré, udělat si přehled výdajů. Protože i když snížíme výdaje pouze na maličkostech, můžeme ušetřit značnou část peněz. A navíc snížit výdaje jde ze dne na den. Výdaje si můžeme rozdělit do tří skupin. (Horvátková, 2010, s. 102)

1. Povinné výdaje

Jsou to ty náklady, u kterých nám při nezaplacení hrozí nějaký trest. Tyto náklady platit musíme řádně a včas. Na těchto výdajích bohužel ušetřit nemůžeme. Jsou to například daně, různé poplatky (za odvoz odpadu), sociální a zdravotní (pozor hlavně u podnikatelů), pojištění, leasing, výživné, dluhy, pokuty a další. (Horvátková, 2010, s. 102)

2. Nezbytné výdaje

Tyto výdaje musíme zaplatit, ale řadu z nich můžeme omezit. Jako je: Nájem za byt či dům, jídlo a pití (snažíme se nakupovat ve slevách, nekupujeme zbytečně sladkosti a jiné věci, bez kterých bychom se snadno obešli), oblečení (nenakupujeme každý měsíc a myslím, že bychom se mohli obejít i bez drahých a značkových hadříků), náklady na školu (nenakupujeme drahé pastelky, fixy a další, dětem stačí obyčejné, stejně to časem poztrácejí), drogerie, doprava (místo toho, abychom platili za benzín, si můžeme zaplatit půlroční jízdenku na hromadnou dopravu. Sice v daný moment vynaložíme více peněz, ale určitě ušetříme. Popřípadě existuje kolo. Pokud vlastníme automobil a použijeme ho třeba jen třikrát do měsíce, je zapotřebí považovat o jeho prodeji.), domácí mazlíčci (pokud víme, že domácího mazlíčka neuživíme, nekupujeme si ho. Když chceme udělat dětem radost, koupíme takového domácího mazlíčka, který nestojí moc peněz a náklady na jeho výživu nejsou příliš vysoké. Například křeček nebo morče. (Horvátková, 2010, s. 103)

3. Zbytné výdaje

I když je to někdy těžké, jsou to právě ty výdaje, které můžeme postrádat a na kterých můžeme hodně ušetřit. Opět autorka Horvátová uvádí pár příkladů: jídlo v restauraci, rozhodně uvaříme doma zdravěji a levněji, pravidelné rodinné výlety, nemusíme se každý víkend účastnit akcí a výletů, stačí jednou za měsíc, posezení v hospůdce, večerní posezení s přáteli se opravdu prodraží, chození do kina, divadla, chození do fitcentra (místo placení za drahá fitcentra si můžeme jít zaběhat, jít na delší procházku anebo si zacvičit doma), (Horvátková, 2010, s. 103-104)

4 PREVENCE ZADLUŽOVÁNÍ

Získat finanční prostředky, které jsou dostupné je velmi jednoduché, avšak neuvážené půjčení peněz může vést k platební neschopnosti. Před podepsáním jakéhokoli dokumentu, nezapomeňte vše dobře prostudovat a poradit se s někým, kdo se ve finanční gramotnosti pohybuje. Exekuční řízení, totiž postihuje nejvíce lidi, kteří přecení své síly z hlediska financí. Pokud se zadlužíte, nezapomeňte si půjčku zařadit do rodinného rozpočtu. (Bankovní poplatky, 2013)

- Pokud máte půjčku a nestiháte ji splácet, rozhodně si neberte další
- Pokud nežijete na adrese trvalého pobytu, domluvte se a nechte si poštu posílat na místo, kde právě teď bydlíte.
- Vyzvedávejte si poštu, pokud si ji nevyzvednete, neznamená to, že problém neexistuje.
- Vždy hlase všem věřitelům změnu trvalého bydliště.
- Začněte situaci řešit včas. Na nic nečekejte. Problém se sám nevyřeší. (Dvořáková, 2010 s. 95)

4.1 Dluhová past

Dostat se do dluhové pasti je velmi snadné, horší je pak se z ní „vyhrabat“. Hodně lidí se do dluhové pasti jinak řečeno dluhové spirály dostávají následkem hypotéky. Dnes má půjčené finanční prostředky na bydlení skoro každý. Je to totiž jediná možnost, jak bydlet „ve svém“. Je to riziko, protože hypotéku člověk splácí pět až padesát let, a když nás potká nečekaná událost, jako je například dlouhodobá nemoc, přijdeme o práci a nastává problém. V celkové zadluženosti tvoří víc jak tři čtvrtiny půjčky na hypotéku. Nejrizikovější skupina obyvatel jsou rodiny s nízkými příjmy. (Kovář, 2011, s. 18)

Další možností, proč se lidé dostávají do dluhové pasti, jsou nákupy zboží na splátky, úvěry a kreditní karty. Mezi příčiny patří dlouhodobá nemoc, ztráta zaměstnání, rozvod, úmrtí partnera a další. (Kovář, 2011, s. 18)

Do tohoto problému se může dostat opravdu každý, jak bohatí tak i chudí. Většina rodin dělá jednu zásadní chybu. Ze začátku oba živitelé rodiny pracují, půjčí si určitou sumu, aby si mohli koupit byt či dům. Najednou jeden z nich dlouhodobě onemocní a rodina přijde o jeden z důležitých příjmů. Dostávají se do finanční tísně. Nestíhají řádně a včas splácet své závazky a většina z nich si půjčí znovu (teď nastává ten problém), aby mohli zaplatit předešlé půjčky. Dluhy a půjčky naskakují a rodina se z takového problému bez pomoci nedostane. Hodně lidí se do dluhové pasti jinak řečeno dluhové spirály, dostávají následkem hypotéky. Když nastane

ta situace a my se ocitneme v dluhové pasti, nestydíme se požádat o pomoc. Vždy se první obračejte na bezplatné poradny, které Vám pomohou při podání insolvenčního řízení, pak až na oddlužovací agentury. (Běhálková a kol., 2013, s. 49)

Abychom se do této situace nikdy nedostali, je dobré si půjčovat jen na věci, které skutečně potřebujeme. (Běhálková a kol., 2007, s. 19)

4.1.1 Řešení dluhové pasti

V některých případech jde řešit dluhovou past pomocí vlastních sil. A to tímto způsobem: snížit výdaje, které k životu nepotřebujeme. Pokud se nám to nepodaří, je důležité spojit se s věřitelem a domluvit si snížení splátek. Jestliže nám tento krok vyjde, sjednáme si takovou částku, abychom byly schopni splácet bez prodlení. Když nám věřitel nedovolí splácet nižší sumu, musíme začít s prodejem majetku, který nám nebude chybět k běžnému životu. Tímto způsobem můžeme splatit aspoň část dluhu. Dalším řešením může být konsolidace půjček, tzn., splátky se sníží, splatnost prodlouží.

Nejde to však u všech. Pokud ani jedena z možností nebude možná, je důležité obrátit se na nějakou bezplatnou organizaci, která nám pomůže. (Skořepa, 2008, s. 153)

4.2 Exekuce

Exekuce je soudní výkon, o kterém rozhoduje soud. Ten vydá rozhodnutí a exekuční výměru, pokud povinný (dlužník) neplatí řádně a včas své závazky. Pokud na nás bude uvalena exekuce, je dobré se o dalších krocích poradit s odborníkem.

To neplatí v případě, když se staneme dlužníky státních institucí, jako jsou zdravotní pojišťovny nebo finanční úřady. V takovém případě mohou přistoupit k exekuci i bez toho, aniž by o tom rozhodl soud. Poté nastává „nařízené splácení“, které může být formou strhávání peněz ze mzdy, což je nejčastější způsob, nebo prodejem věcí, které vlastníte a nepotřebujete je nutně k přežití (televize, fotoaparát, myčka na nádobí) a další, dále to může být prodej nemovitostí nebo zabavení peněz z vašeho účtu. O provádění exekuce vždy rozhoduje exekutor. (Škvára, 2011, s. 156).

Od 1. ledna 2013, kdy začala platit novela zákona č. 120/2001 může exekuce probíhat i srážkami nebo pozastavením nemocenské, mateřské, stipendia nebo důchodu atd. Jsou to příjmy, které nahrazují naši mzdu. (Centrální evidence exekucí, 2016)

Existuje centrální evidence exekucí, která obsahuje veškeré informace o exekučním řízení a dlužníkovi. Pokud dlužník bydlí na vesnici, je vždy vyvěšen na obecním úřadě. Nesmíme zapomenout ani na to, pokud byla dlužníkovi pozastavena nemovitost, exekuce je uvedena i na katastru nemovitostí. Stává se, že hodně občanů chce utajit své dluhy a nechce, aby se o nich někdo dozvěděl. Bohužel, když to necháme dojít až do takové fáze, je možné, že si toho hodně spoluobčanů všimne. (Centrální evidence exekucí, 2016)

Centrální evidenci vede Exekutorská komora České republiky. Ta má povinnost, po skončení exekučního řízení do patnácti dní veškeré informace o exekuci vymazat z evidence. (Centrální evidence exekucí, 2016)

Veškeré informace nalezneme v zákoně č. 120/2001 Sb. o soudních exekutorech a exekuční činnosti. V lednu roku 2013 začala platit nová novela zákona, č. 120/2001, která stanovuje kromě jiného i chování exekutorů. Novela uvádí několik povinností. Jako příklad napíši pouze jeden a to, že exekutor by měl pořizovat zvukový videozáznam z průběhu exekuce. Lidé uvádějí, že mnozí exekutoři jsou sprostí a zlí. Exekutor by však měl být hlavně profesionál a zvládat nevlídné situace, měl by se chovat slušně a být etický. (Zákon č. 120/2001)

Co nesmí exekutor zabavit:

- běžné oblečení,
- postel, stůl, židle, kuchyňská linka, kuchyňské nářadí a nádobí, lednička, sporák, vařič, pračka,

- snubní prsten,
- zdravotnické potřeby a další věci, které dlužník potřebuje ke své nemoci nebo tělesné vadě,
- učebnice a potřeby, které členové rodiny používají ke studiu,
- hotovost do dvojnásobku životního minima,
- dětské hračky,
- fotografie a písemnosti,
- domácí mazlíčci,
- svatební šaty, hodinky s osobním věnováním od blízké osoby,
- diplomy,
- medaile apod. (Zákon č. 120/2001)

Exekutor nesmí zabavit tyto dávky: peněžité dávky sociální péče, dávky pomoci v hmotné nouzi, příspěvek na bydlení a jednorázové dávky (porodné, pohřebné). Ani mzda nemůže být zabavena celá, dlužníkovi musí zůstat tzv. nezabavitelná částka mzdy. (Škvára, 2011, s. 156).

4.2.1 Vymáhání pohledávky

První upomínka – Věřitel kontaktuje dlužníka, zda nezapomněl zaplatit svoji pohledávku. Pokud na tuto upomínku budeme reagovat a zaplatíme všechno, co máme, situace je vyřešena. Když dlužník ví o tom, že nestíhá splácet, v této fázi může poprosit věřitele o posečkání se splátkou nebo o snížení měsíčních splátek. (Skořepa, 2008, s. 171)

Druhá upomínka – Bývá důraznější. Věřitel začne upozorňovat na předání dalším institucím nebo vyčíslí náklady spojené s vymáháním. V této fázi se u většiny společností počítají úroky z prodlení i další sankce. Můžete se dostat i do registru dlužníků. Pokud i druhou upomínku nezaplatíte, následuje třetí krok. (Skořepa, 2008, s. 171)

Vymahačské společnosti – Rozdělujeme je na dvě skupiny a to na společnost odkupující pohledávku – zde se mění věřitel, který po Vás bude vymáhat dlužnou částku, ke které se připočítá i odkup pohledávky. Druhá skupina nese název společnost vymáhající pohledávku – věřitel zůstává stejný, nemění se. Jedná se o společnosti úzce spolupracující s poskytovatelem úvěru. Vymáhání probíhá nejčastěji za smluvní odměnu. Pak dochází k vymáhání.

Proces vymáhání – Vymahač se snaží dlužníky přemluvit, aby spláceli. Přesvědčují lidi především tím, že v této fázi to pro ně bude levnější. A mají pravdu. Vymahač je soukromá osoba a nemá vůči Vám žádná zvláštní práva. Nemáte povinnost pustit ho do bytu nebo mu povolit přístup k Vaším věcem. (Skořepa, 2008, s. 176)

Nejčastěji využívané metody vymáhání:

- Osobní setkání
- Telefonický kontakt
- Posílání výzev k úhradě
- Zveřejnění dlužnickových pohledávek (Skořepa, 2008, s. 177)

4.3 Insolvenční řízení

Pokud dojdeme až tak daleko, že jediné řešení bude insolvenční řízení, měli bychom se nejdříve poradit s nějakým odborníkem. Pokud podáme insolvenční návrh a soud ho zamítne, je možné, že nám neumožní další podání tohoto návrhu. Insolvenční zákon najdeme pod číslem 182/2006 Sb.

Insolvenční řízení nezahájí soud sám od sebe. Vždy je za potřebí, aby tento návrh podal dlužník nebo věřitel. Máme dvě možnosti jak tento návrh podat: poštou s úředně ověřeným podpisem nebo elektronicky, kde je zapotřebí elektronický podpis. (Insolvenční zákon, justice, 2015)

Pokud návrh podává dlužník sám za sebe, je důležité, aby odůvodnil, proč je v úpadku. Musí doložit důkazy a dodat seznam majetku, veškeré dluhy, závazky, své příjmy a doložit, že bude moci své závazky řádně platit po dobu pěti let. Do návrhu lze napsat, jak si klient představuje vyřešení úpadku. (Insolvenční zákon, justice, 2015)

Je nutné si uvědomit, že pokud člověk vydrží řádně platit po dobu pěti let vše co má a splní podmínky oddlužení, soud ho od zbytků dluhů osvobodí. Pokud však nesplní vše, co měl a poruší podmínky, oddlužení bude zrušeno a bude na něj uvalen konkurz. (Insolvenční zákon, justice, 2015)

Oddlužení nemůžeme podávat do nekonečna. V zákonu je psáno, že oddlužení může podat člověk jen jednou za život. Zákon také určuje, že závazky, které vznikly z podnikání, nemohou lidé dávat do oddlužení. Pokud klient bude chtít do oddlužení se závazky, které vznikly z podnikání, je zapotřebí souhlas věřitele a naplnění dalších zákonných podmínek.

Ať už podává návrh dlužník nebo věřitel, vždy musí být jasné kdo je navrhovatel a kdo dlužníkem. Návrh se posílá vždy na krajský soud podle bydliště dlužníka. Když nastane chyba, soudy si návrh mezi sebou pošlou. (Insolvenční zákon, justice, 2015)

Zahájením insolvenčního řízení je pozastaveno exekuční vymáhání a klient tak nepřijde už o žádný majetek, který vlastní. To s sebou nese i nevýhodu, že se svým majetkem nemůžeme nijak nakládat: nemůže prodat dům, byt, televizi. Pokud bychom si během pěti let vzali opět nějakou půjčku, dopouštíme se tak porušení pravidel insolvenčního návrhu a tento návrh nám

bude zrušen. A pokud bychom spláceli jednomu z věřitelů dluh na úrok jiných věřitelů, můžeme se tak dopustit trestného činu. (Insolvenční zákon, justice, 2015)

Cíl insolvenčního zákona je:

- Předpověď úpadkového řízení
- Posílení věřitelů
- Včas řešit svůj úpadek
- Zrychlení úpadkového řízení

4.3.1 Osobní bankrot

Pokud vaše situace zajde až tak daleko, že budete uvažovat o osobním bankrotu, je zapotřebí, abyste věděli, že do oddlužení nemůže vstoupit právnická osoba, (člověk, který vlastní firmu), nesmíte být podnikatelem a mít dluhy z podnikání. Z dlužných částek jsou vyloučeny hypoteční úvěry – výtěžek z prodeje nemovitostí slouží zpravidla k uspokojení věřitele. Dalším důležitým krokem je, abyste byli schopni během pěti let splatit třicet procent dlužné částky.

Výhodou OB je, že během pěti let jsme chráněni od exekutorů a dalších nepříjemností, které nás potkávaly. Nevýhoda je to, že si Vás může v průběhu OB najít každý v insolvenčním rejstříku na internetových stránkách. Nesmíte zapomenout také na to, že během tohoto procesu, Vám nesmí vzniknout další dluh, byl by to důvod ke zrušení osobního bankrotu. (Teplý, 2013, s. 49)

Dříve bylo možné, aby si každý schopný občan návrh na oddlužení mohl podat sám. Od poloviny roku 2017 se však zákon upravil a dnes lze podat návrh na oddlužení pouze u právníka nebo školeného sociálního pracovníka. (Teplý, 2013, s. 49)

Návrh na oddlužení by měl obsahovat:

- Příjem dlužníka a soupis majetku, který bude doložen znaleckým posudkem
- Přehled všech pohledávek a závazků, kde budou uvedeni věřitelé a všichni, kterým něco dlužíme
- Veškeré dokumenty, které určují, že se nacházíme v úpadku nebo nám hrozí
- Pokud jsme si dohodli s nějakým věřitelem dohodu o nižších splátkách, je zapotřebí jeho souhlas s podpisem
- Návrh splátky, vytvoření splátkového kalendáře
- Náčrt odhadu příjmů na dalších pět let

Jasnou a stručnou identifikaci dlužníka (Teplý, 2013, s. 49)

Ministerstvem vnitra byl vydán tiskopis, který už obsahuje insolvenční návrh. Pokud by však dokument na osobní bankrot neobsahoval insolvenční návrh, soud by ho zamítl.

Pokud máme všechno sepsané a podložené, návrh můžeme poslat elektronicky s elektronickým podpisem nebo vytištěný návrh poštou, ve kterém musí být podpis úředně ověřený. O všem pak rozhoduje soud. Ten určí i jeho zahájení. (Teplý, 2013, s. 50)

Soud většinou rozhodne do patnácti dnů. Někdy ale požaduje doplnění některých informací. Pokud dojde k tomu, že soud náš návrh zamítne, můžeme se proti tomuto rozhodnutí odvolat. Doba pro odvolání je časově omezena. Soud nám pak pošle vyrozumění do dvou měsíců. (Smrček, 2007, s. 134)

Pokud náš návrh soud uzná a přijme ho za platný, začne se projednávat, jakým způsobem bankrot bude probíhat. Kolik peněz budeme splácet a komu. Je nám přidělen insolvenční správce. Soud nás vloží na příslušnou stránku, která slouží k tomu, aby se zde přihlašovali naši věřitelé. Nese název insolvenční rejstřík. Ti mají třicet dní na to, aby zapsali pod naše jméno své pohledávky. Je samozřejmě vždy lepší, když se tam některý z věřitelů nenapíše. Horší případ je ten, když se tam přihlásí všichni věřitelé, které jsme uvedli a navíc nějaký neznámí, na kterého jsme například zapomněli. (Smrček, 2007, s. 134)

Pokud soud schválí náš úpadek, veškerý majetek bude v rukou insolvenčního správce. Ten pak může zpeněžit náš majetek a uspokojit některého z věřitelů. Dlužníkovi pak zbyde jen ta nejnnutnější výbava domácnosti, kterou potřebuje k běžnému životu. A to platí i s penězi. Budeme pociťovat i pokles příjmů, protože více než polovina peněz půjde na splátkový kalendář a nám tak zůstane 150% z životního minima. (Smrček, 2007, s. 135)

Pokud vše proběhne tak jak má, nastává pětileté splácení. Výši splátek pro jednotlivé věřitele určí soud a my toto stanovení musíme plnit. Splátkový kalendář má podmínku, že člověk musí pracovat. Pokud během pěti let dostaneme výpověď v zaměstnání, máme povinnost si najít v nejbližší době zaměstnání druhé, tak, abychom opožděně nespláceli. Pokud nezaplatíme jednu částku, osobní bankrot se zruší a my se zase ocitneme na začátku. (Smrček, 2007, s. 135)

5 SOCIÁLNÍ PRÁCE V DLUHOVÉ PROBLEMATICE

Každý je pyšný na to, když si v životě dokáže poradit sám a nepotřebuje pomoc od svého okolí. V dětství se chceme sami oblékat, najíst, později chceme sami řídit auto a v dospělosti se chceme sami dobře postarat o svou rodinu. Většina lidí je natolik hrdá, že i když se ocitnou ve finanční tísní, nepodělí se o svůj problém s rodinou ani blízkým okolím. (Matoušek, 2003, s. 35)

Prvním krokem k úspěchu je přiznat si, v jaké situaci jsme se ocitli. V druhém kroku bychom měli vyhledat odbornou pomoc. V dnešní době je mnoho odborných pracovišť zabývajících se finančními problémy. Jedna z nich je občanská poradna nebo sociální poradny pod Oblastní charitou. Tyto poradny jsou bezplatné a jejich cíl je pomoci klientům v tíživé situaci. (Matoušek, 2003, s. 35 - 36)

Sociální práce je v české legislativě stanovena v zákoně o sociálních službách č.108/2006 Sb. Definice tohoto zákona zní: *„Tento zákon upravuje podmínky poskytování pomoci a podpory fyzickým osobám v nepříznivé sociální situaci (dále jen "osoba") prostřednictvím sociálních služeb a příspěvku na péči, podmínky pro vydání oprávnění k poskytování sociálních služeb, výkon veřejné správy v oblasti sociálních služeb, inspekci poskytování sociálních služeb a předpoklady pro výkon činnosti v sociálních službách.“* (Matoušek, 2013, s. 36)

Problematika finanční gramotnosti se v sociální práci objevuje u všech cílových skupin, se kterými je sociální pracovník v kontaktu, především při řešení finanční situace klientů. Sociální pracovník nemusí pouze řešit situaci zadluženého klienta, ale také může přispívat k prevenci před zadlužením a to tak, že podává informace a vzdělává lidi alespoň v základních otázkách dluhové problematiky, které by mohly danému jevu.

Sociální pracovník musí oplývat určitými vlastnostmi, například: empatie, diskrétnost, nehodnotit postoje ke klientovi, měl by akceptovat klienty. (Matoušek, 2013, s. 37)

Sociální pracovník je většinou nejbližším člověkem klienta, který mu pomáhá orientovat se v problému a snaží se mu nabídnout pomoc pomocí dalších služeb. Vztah mezi klientem a pracovníkem by měl být profesionální. Pracovník by si měl hned na začátku stanovit určité hranice, měl by dodržovat zákonné předpisy a etický kodex pro sociální pracovníky. (Kuzníková, 2011, s. 30)

Je pochopitelné, že lidé mají obavy z první návštěvy organizací. Nejčastější věty, které se nám „honí“ v hlavě mohou být: *„Budu muset přiznat sobě a svému okolí, že mám nějaký problém s dluhy“*, *„Žádný poradce mi stejně nepomůže“*, *„Co když nebudu poradci rozumět“*, *„Za*

radý budu platit moc peněz“, „Budu muset přiznat, že jsem podepsal smlouvu, kterou jsem si nepřečetl nebo jsem ji nerozuměl“, „Budu muset mluvit o tom, proč jsem se do dluhů dostal“.

Nejdůležitější ze všeho je přiznat si, že máme určitý problém. Pokud o svých potížích řekneme alespoň sociálnímu pracovníkovi, může se nám značně ulevit. Zjistíme, že na problém už nejsme sami. Pokud budeme tvrdohlaví a nebudeme si chtít nechat pomoci, problém může zajít až tak daleko, že už z nás toho nedostane ani ten nejlepší poradce. Pokud nechceme mluvit o problému, který nás do dluhů dostal, je možné, že u řady z nás tato informace nebude potřeba a sociální pracovník ji vyčte z dokumentů, který donesete s sebou. (Kuzníková, 2011, s. 30)

5.1 Sociální práce

Sociální práce je z pohledu teorie uznávána jako vědecky fundovaná odborná disciplína, která prostřednictvím metod sociální práce zajišťuje na profesionální úrovni péči o potřebné. (Gulová, 2011, s. 12)

Sociální práce pro autorku Gulovou znamená také vstupování do života jiných lidí, kteří potřebují pomoc. Klade důraz na to, aby klient chtěl sám od sebe řešit svou situaci a my ho v tomto rozhodnutí podpořili. Nemůžeme na klienta v žádném případě tlačit, naším cílem je ho navést na správnou cestu, kterou by měl dokončit sám. (Gulová, 2011, s. 13-14)

Sociální práce má za cíl snížit a vyřešit sociální problémy, které nastanou. Poskytnout tak profesionální jednání a poradenství. (Gulová, 2011, s. 13-14)

Kvůli zákonu č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, který je platný od 31.3.2006 se sociálnímu pracovníkovi hodně rozšířila a rozrostla pracovní náplň. Dříve práce sociálního pracovníka spočívala jen ve vyplácení důchodů nebo vyřizování příspěvku na péči. V současnosti k této práci přibyla také individuální stránka, díky tomu přicházejí pracovníci do kontaktu s klientem i s jeho rodinou a domácností. (Dvořáčková, 2012, s. 87)

Povinnost k profesi na sebe berou sociální pracovníci v momentě, kdy se rozhodnou dělat tuto profesi. Mají svá práva a povinnosti, které musí plnit. Jsou pověřeni mlčenlivostí, protože zasahují do života klientů a odhalují detaily jejich životů. Musí věřit, že každý člověk dokáže změnit své problémy. Sociální pracovník by měl být empatický, diskrétní, měl by akceptovat klienta a za žádných podmínek by neměl klienta hodnotit. (Matoušek, 2003, s. 37)

Sociální pracovník by měl oplývat mnoha pozitivními schopnostmi. Nejdůležitější je komunikace a schopnost pozorování. Pomocí těchto vlastností se můžeme vcítit do druhého člověka a pochopit lépe jeho situaci. (Kuzníková, 2011, s. 30)

5.1.1 Druhy poradenství

Sociální poradenství se rozděluje na základní a odborné. Základní (laické) sociální poradenství může poskytnout kdokoli, odborné poradenství by měli ovládat všichni odborníci. (Matoušek, 2003, str. 84)

Poradenství je určeno pro všechny, kteří se během života ocitli v tíživé situaci, kterou nedokáží vyřešit sami a potřebují poradit. Poradenství může poskytovat sociální pracovník nebo pracovník obecního úřadu, který musí projít alespoň speciálním školením. Základní radu, která však nemusí být vždy pravdivá, můžeme získat i od rodiny nebo přátel. (Matoušek, 2003, s. 84)

Odborné sociální poradenství pomáhá lidem snad ve všech odvětví problémů. Jako jsou například osoby propuštěny z výkonu trestu, lidé, kteří se ocitají v dluhové pasti nebo pomáhají i v oblasti manželství (rozvodová tematika). Sociální pracovníci mají za cíl ovlivnit uvažování a jednání lidí, kteří za námi přišli v obtížné životní situaci. (Matoušek, 2003, s. 85)

Vždy musíme mít na paměti, že sociální pracovník není vůdcem daného klienta. Sociální pracovník má klienta nasměrovat správným směrem a popostrčit ho ke správnému řešení. Klient se vždy musí rozhodnout sám, tím je veden k samostatnosti. Nikdy se ke klientovi neupíname. Vždy dodržujeme vztah klient a pracovník. (Dryden, 2008, s. 24)

5.2 Občanské poradny

Kdy občanskou poradnu navštívit? Pokud nám hrozí, že z nějakého důvodu nebudeme moci splácet své závazky řádně a včas nebo když se už v této situaci nacházíme. (Bajer, 2009, s. 5)

Sociální pracovníci, kteří pracují v občanské poradně a v dalších podobně zaměřených institucích, se vždy snaží klientům pomoci v těžkém období. Pomohou Vám napsat dokumenty, dají Vám rady, které jsou potřeba k řešení nepříznivé situace. Ovšem finanční pomoc od nich nečekejte. Musíme si uvědomit, že sociální pracovníci v občanské poradně nejsou od toho, aby půjčovali finanční prostředky. (Bajer, 2009, s. 5)

5.3 Sociální poradna v oblastní charitě Kroměříž

Sociální poradna sídlí v Kroměříži ve Ztracené ulici. Tato poradna je anonymní a bezplatná, poskytuje informace, rady, pomoc a oporu pro lidi v obtížných životních situacích prostřednictvím základního a odborného sociálního poradenství. (Oblastní charita Kroměříž, 2017)

Hlavním cílem sociální poradny je: seznámit Vás s vašimi právy a povinnostmi, poskytnout potřebné informace a dopomoci k dosažení optimálního řešení problému za podpory vaší autonomie. (Oblastní charita Kroměříž, 2017)

Sociální poradna Vám může poskytnout rady v oblasti:

Dluhové poradenství – sepsání splátkových kalendářů, pomoc při vyjednávání s věřiteli, insolvenční návrh, sepsání osobního bankrotu.

Poradenství v oblasti exekuce – zastavení exekuce, odklad exekuce, vyškrtnutí věcí ze soupisu exekuce, asistence při vyjednávání s exekutory.

Dále se zabývá rodinným poradenstvím, bytovou problematikou a sociálním poradenstvím. (Oblastní charita Kroměříž, 2017)

5.4 Organizace pomáhající ve finanční tísní

Když už se dostaneme do finanční tísně, existuje mnoho organizací, které vznikly z důvodu, aby nám v této situaci pomohly. Některé z nich jsou bezplatné a anonymní.

Život bez dluhů – tuto anonymní a bezplatnou poradnu najdeme na webových stránkách. Stránky jsou přehledné, orientace v nich je lehká. Nalezneme zde mnoho příběhů ze života, praktické tipy, kalkulačku na výpočet čistého příjmu a další. Stačí jen zadat do vyhledávače www.nemamdluhy.cz a kliknout na sekci, která se nás dotýká. Například Domácnost a peníze, Práce, Školení a kurzy, Právo a dokumenty. (Nemám dluhy, 2011)

Ministerstvo financí ČR – na jejich webových stránkách www.psfv.cz můžeme nalézt mnoho organizací, které pomáhají lidem ve finanční situaci. Mají zde i interaktivní mapy (když kliknete na daný kraj, počítač Vám zobrazí instituce ve vašem kraji, které můžete navštívit). (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010)

Exekutorská komora ČR - zde dostaneme právní a bezplatnou radu. Bohužel, fungují jen v několika městech: Praha, Brno, Plzeň, Olomouc, Liberec a Český Těšín. Jejich cílem je poskytnout krátkou informativní radu týkající se exekučního řízení. Pokud však klient bude chtít pomoci sepsat nějaký dokument nebo bude potřebovat složitější rady, bude odkázán na jiné exekutorské úřady. (Bezplatné právní poradny České republiky, 2017)

Česká advokátní komora – jejich cílem je informovat občany o svých právech, povinnostech a možnostech dalšího řešení. Toto poradenství je bezplatné. (Bezplatné právní poradenství, 2012)

Finanční tíseň - všechny služby, které nabízejí, jsou zdarma. Pomáhají občanům v situacích, kdy už nezvládají splácet své dluhy. Zároveň se snaží poradit, jak si zodpovědně půjčit, a tak předejít problémům, které s tím souvisí. Bezplatně vám také napíše návrh na oddlužení neboli insolvenční návrh. (Poradna při finanční tísní, 2015)

Občanské sdružení SPES – tato organizace byla založena s cílem pomoci občanům v obtížné majetkové situaci. Dnes už bohužel fungují jen přehledné webové stránky: www.pomocsdluhy.cz (Pomoc s dluhy, 2017)

SAMARITÁN – dluhové poradenství pomáhá lidem, kteří potřebují odbornou pomoc v dluhové oblasti. Tato služba spadá pod Charitu svaté Anežky v Otrokovicích, najdeme ji i ve Zlíně. Pracují zde sociální pracovníci, kteří jsou školeni ohledně dluhů. Využívají také konzultace s právníkem, který zde pracuje na poloviční úvazek. Provozují i internetovou dluhovou poradnu, kam můžete psát své dotazy a pracovníci služby na ně odpoví. (Oblastní charita Otrokovice, 2017)

Dluhový labyrint – Je to online poradna, kterou najdeme na stránkách www.dluhovylabyrint.cz. Obsahují veškeré informace o dluzích. Tato instituce se snaží veškeré informace pravidelně aktualizovat, aby klienti dostávali pravdivé rady. (Dluhový labyrint, 2012)

PRAKTICKÁ ČÁST

6 METODOLOGIE VÝZKUMU

Praktická část diplomové práce navazuje na část teoretickou. V teoretické části diplomové práce, pozornost byla věnována základům finanční gramotnosti. Popsali jsme dopady finanční gramotnosti, důsledky zadlužování, prevenci a mnoho dalšího. Toto téma jsme si vybrali, protože zadluženost českých rodin roste a někteří lidé mají nedostatečné informace ohledně finanční gramotnosti, jiní zase nevědí, co dělat když se ocitnou v dluzích.

Naším cílem je zjistit, jestli české rodiny mají alespoň základní informace o finanční gramotnosti, jaké jsou tedy příčiny zadlužování, jestli lidé vědí, co vůbec znamená slovo oddlužení a jestli znají organizace, které pomáhají ve finanční tísní.

Toto téma jsme si zvolili také proto, že v této oblasti pracuji a setkávala jsem se s velkým počtem lidí, kteří nevěděli, co mají dál dělat a potřebovali odbornou pomoc.

Pro náš výzkum jsme si vybrali metodu kvantitativního výzkumu, který proběhl s pomocí dotazníkového šetření. Zvolili jsme cílovou skupinu českých rodin v Kroměříži a okolí. Dotazník je uveden v příloze číslo jedna.

Dle autorky Kutnohorské má kvantitativní výzkum za cíl statisticky vylíčit typ závislosti mezi proměnnými nebo poměřit intenzitu. Je to metoda vědeckého výzkumu. Poměrně často se pohybuje ve větší skupině respondentů, kde je více používán dotazník (dotazníkové šetření), nebo standardizovaný rozhovor a další. (Kutnohorská, 2009, s. 21-22)

Autor Gavora zase uvádí, že kvantitativní výzkum pracuje s číselnými údaji. Zkoumá počet, velikost a frekvenci přítomnosti specifického jevu. Nabyté údaje se mohou matematicky dále zpracovávat. Mezi nejdůležitější přínos patří prohlášení výzkumných záznamům díky čísel. (Gavora, 2008, s. 34)

6.1 Výzkumný problém a výzkumné otázky

Výzkumným problémem kvantitativního výzkumu bylo zjistit informovanost českých zadlužených rodin ve finanční gramotnosti a příčiny jejich zadlužování.

Hlavní výzkumná otázka:

Orientují se české rodiny ve finanční gramotnosti?

Na hlavní výzkumnou otázku nám v dotazníkovém šetření odpovídají otázky č. 8, 12, 15 a 17.

Dílčí výzkumné otázky:

1. Jaké jsou příčiny zadlužování u českých rodin?

Na první dílčí otázku jsou v dotazníkovém šetření stanoveny tyto čísla otázek: 7, 8, 11 a 16.

2. Vědí české rodiny, co je oddlužení?

Na druhou dílčí otázku dostáváme odpovědi díky č. 13 a 14.

3. Znají lidé organizace, které pomáhají ve finanční tísní?

Poslední třetí dílčí otázka je soustředěna na otázky č. 18, 19, 20.

6.2 Výzkumná strategie a technika sběru dat

Pro náš výzkum, který probíhal v Oblastní charitě v Kroměříži u českých rodin a na sociálních sítích, jsme využili kvantitativní metodu a to dotazníkové šetření. Ke kvantitativnímu šetření jsme využili empirickou metodu výzkumu - nestandardizovaný dotazník (příloha č. 1). Šetření probíhalo v období od začátku listopadu 2017 do konce ledna 2018. Metodu anonymního dotazníkového šetření jsme zvolili z důvodu získání potřebných dat od většího počtu respondentů, ale i kvůli další výhodě jako je nízká časová náročnost. Samozřejmě jsme si vědomi i rizik, které s sebou přináší kvantitativní metoda jako je zkreslení výsledků ze strany respondentů, kdy se chce daný dotazovaný ukázat v lepším světle.

Dotazník jsem se snažili vytvořit tak, aby na začátku byly lehké a srozumitelné otázky a postupně jsem zvyšovala jejich náročnost. Dotazníkové šetření obsahuje 20 otázek. Osmnáct otázek je uzavřených a dvě otevřené. Jsou rozdělené do dvou okruhů. První okruh tvoří demografické údaje, ve druhém zjišťuji informace o informovanosti českých zadlužených rodin.

6.3 Výběr výzkumného vzorku

Bylo rozdáno 150 dotazníků. Dotazníky do Oblastní charity v Kroměříži jsem předávala osobně do rukou vedoucí sociální poradny. Vedoucí byla předána s vtištěnými dotazníky i

papírová krabice, která byla zalepena (zapečetěna), aby byla zachována anonymita všech dotazovaných respondentů. Zvolili jsme metodu tužka-papír. Třicet dotazníků bylo vyplněno elektronicky za pomoci sociálních sítí, jako je Facebook a e-mail.

Celková návratnost dotazníků byla sice sto procentní, ale vzhledem k tomu, že některé dotazníky byly nekompletní, museli jsme vyřadit čtyřicet osm dotazníků. Proto budeme vyhodnocovat 102 dotazníků, což je 92,7%.

Dotazník, který byl pro tento výzkum vytvořen, je složen z dvaceti otázek. První je vstupní část, ve které se nachází bližší pokyny k vyplnění. Dále následuje „tělo“ dotazníku, které je složeno z takových otázek, abychom od respondentů dostali důležitá fakta, které nás zajímají. V závěru dotazníku se nachází poděkování za jeho vyplnění.

Dotazník je tvořen nejčastěji z uzavřených otázek. V každé otázce má respondent zakroužkovat jen jednu správnou odpověď. Použili jsme i dvě otevřené otázky, kde měli lidé popsat, co podle nich znamená pravidelný příjem a pak měli napsat (pokud znají), alespoň jednu organizaci, která pomáhá lidem ve finanční tísní.

Před vlastním výzkumem byl proveden předvýzkum u tří respondentů u zadlužených rodin náhodného výběru v Kroměříži, který sloužil pro zjištění srozumitelnosti formulací otázek.

Dotazník se skládá ze dvou okruhů otázek:

- **Otázka č. 1 – 6** - se týká demografických údajů, které se zaměřují na věk respondentů, bydliště, nejvyšší dosažené vzdělání, zjištění počtu osob v rodině a jejich zaměstnanosti.
- **Otázka č. 7 – 20** – zjišťují informace o informovanosti českých zadlužených rodin. Například, zda české rodiny vědí co je oddlužení, jestli mají přehled v úvěrové smlouvě, co je podle nich hrubý příjem nebo jestli mají přehled o organizacích, které pomáhají ve finanční tísní.

7 ANALÝZA A INTERPRETACE DATVÝZKUMU

Pro následné zpracování získaných dat byly vyhodnoceny zvlášť četnosti odpovědí na otázky v dotazníku, které vyplňovali klienti Oblastní charity Kroměříž v sociální poradně. Bylo provedeno procentuální vyhodnocení a získaná data pro lepší názornost byla zapracována do tabulek a grafů. Získané výsledky uvedu v závěru svého výzkumu.

V této kapitole se budeme věnovat vyhodnocování získaných dat z našeho dotazníkového šetření. Veškeré výsledky dotazníkového šetření budeme rozepisovat v podkapitolách, podle rozdělení do dvou částí, viz výše.

7.1 Demografické údaje

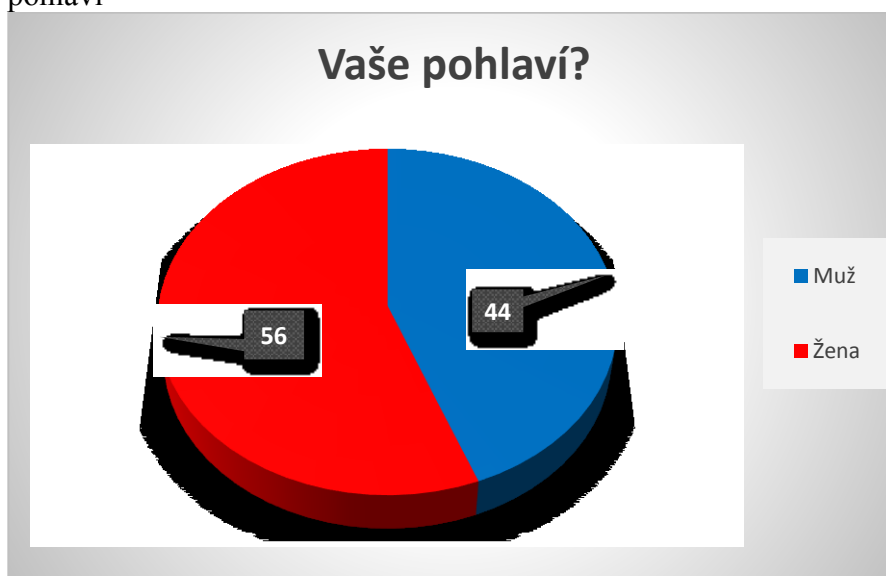
Zde jsme zařadili, jak je popsáno výše, otázky číslo jedna až šest. Pro lepší přehlednost jsme použili výsečový graf.

Otázka č. 1: První otázka se zaměřuje na zjištění pohlaví respondenta. Jedná se o uzavřenou otázku.

Pohlaví	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ženy	57	56 %
Muži	45	44 %
Celkem	102	100 %

Tabulka 1 – Vaše pohlaví

Graf 1 – Vaše pohlaví

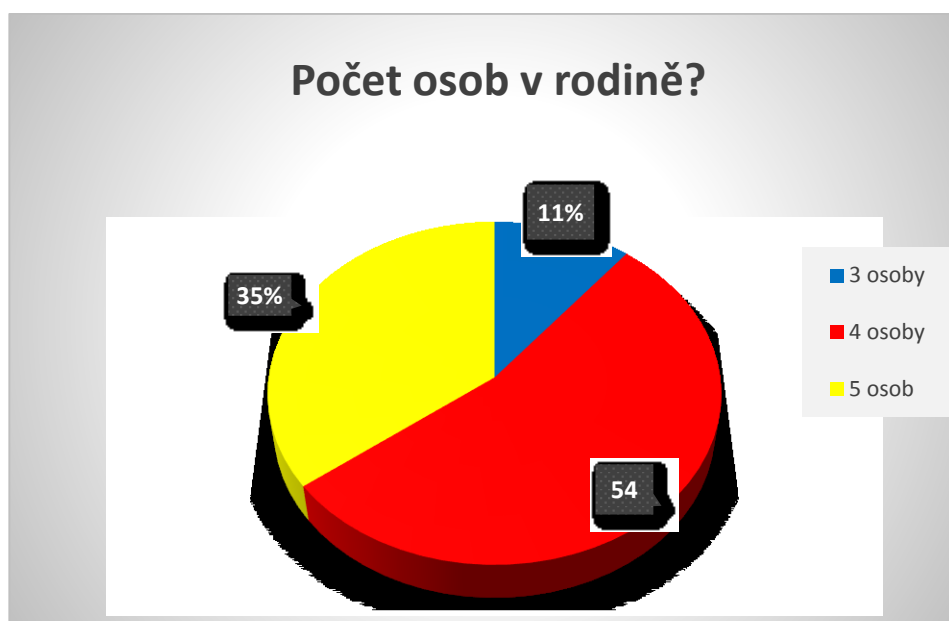
Komentář: Záměrem bylo zjistit kolik žen a mužů řeší své finanční problémy. Z grafu je zřejmé, že nejvíce dotazníků vyplnily ženy 57 (56 %). Mužů se zúčastnilo 45. (44%).

Otázka č. 2: Druhá položka dotazníku se zaměřovala na zjištění počtu osob v rodině. Jedná se o uzavřenou otázku.

Počet osob v rodině	Absolutní četnost	Relativní četnost
3 osoby	11	11%
4 osoby	55	54%
5 osob	36	35%
6 a více osob	0	0%
Celkem	102	100 %

Tabulka 2 – Počet osob v rodině?

Graf 2 - Počet osob v rodině?

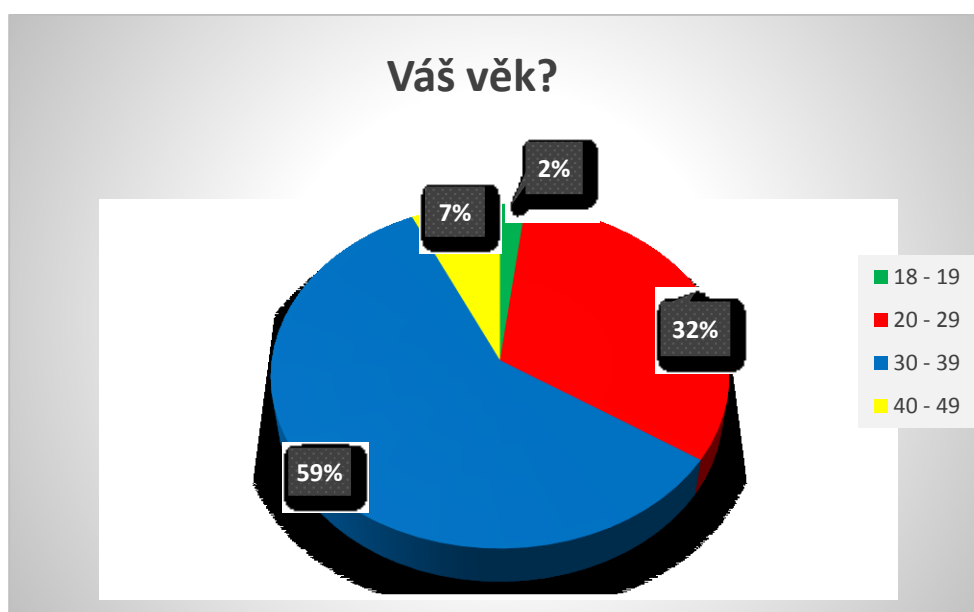
Komentář: Respondenti uvádějí, že nejvíce zadlužené rodiny tvoří čtyři osoby 55 (54 %), druhou nejzadluženější skupinou jsou rodiny z pěti členy 36 (35 %) a poslední jsou rodiny se třemi členy 11 (11 %).

Otázka č. 3: Třetí otázka se zaměřovala a zjišťovala věk respondenta. Jednalo se o uzavřenou otázku.

Věk	Absolutní četnost	Relativní četnost
18 - 19	2	2%
20 - 29	33	32%
30 - 39	60	59%
40 - 49	7	7%
50 - 59	0	0%
60 - 69	0	0%
Celkem	102	100 %

Tabulka 3 – Váš věk?

Graf 3 – Váš věk?

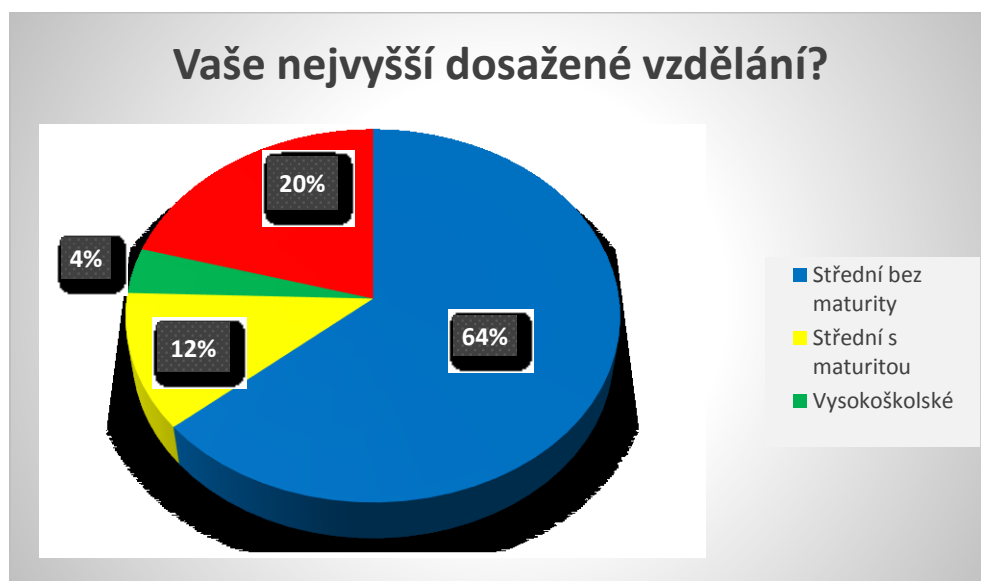
Komentář: Dotazníky byly vyplňovány lidmi (rodinami), kteří se ocitají ve finančních problémech. Nejvíce se dotazníkového šetření zúčastnili občané ve věku 30 – 39 let, 60 (59 %), tito lidé tvořili většinou čtyřčlenné a pětičlenné rodiny. Druhou nejvíce obsáhlou skupinou byly tříčlenné a čtyřčlenné rodiny ve věku 20 – 29 let, 33 (32 %). Výzkumného šetření se zúčastnilo i 7 (7 %) občanů ve věku 40 – 49 let, ti tvořili většinou tříčlenné a čtyřčlenné rodiny a dokonce i 2 (2 %) ve věku 18-19 let.

Otázka č. 4: Čtvrtá otázka, zjišťovala nejvyšší dosažené vzdělání respondenta. Jednalo se o uzavřenou otázku.

Dosažené vzdělání	Absolutní četnost	Relativní četnost
Základní	21	20%
Střední bez maturity	65	64%
Střední s maturitou	12	12%
Vyšší odborné	0	0%
Vysokoškolské	4	4%
Celkem	102	100 %

Tabulka 4 - Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Graf 4 – Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

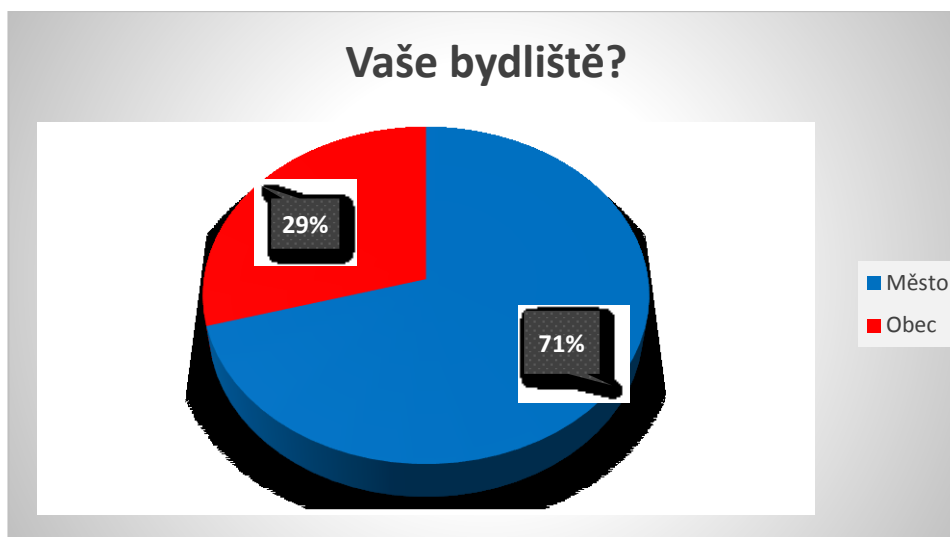
Komentář: Předpokládali jsme, že nejvíce lidé bude mít základní vzdělání. To se nám, ale nepotvrdilo, protože 65 ze 102 účastníků (64 %) odpovědělo, že mají střední školu bez maturity (odborné učiliště). Až na druhém místě bylo základní vzdělání 21 (20 %). Střední školu s maturitou absolvovalo 12 (12 %) respondentů a dokonce se ve výzkumu objevili i 4 (4 %) vysokoškoláci. Můžeme tak předpokládat podobné hodnoty u dětí těchto dotazovaných.

Otázka č. 5: Pátá otázka se zaměřovala na bydliště respondenta. Jednalo se o uzavřenou otázku.

Bydliště	Absolutní četnost	Relativní četnost
Město	72	71%
Obec	30	29%
Celkem	102	100 %

Tabulka 5 – Vaše bydliště?

Graf 5 – Vaše bydliště?

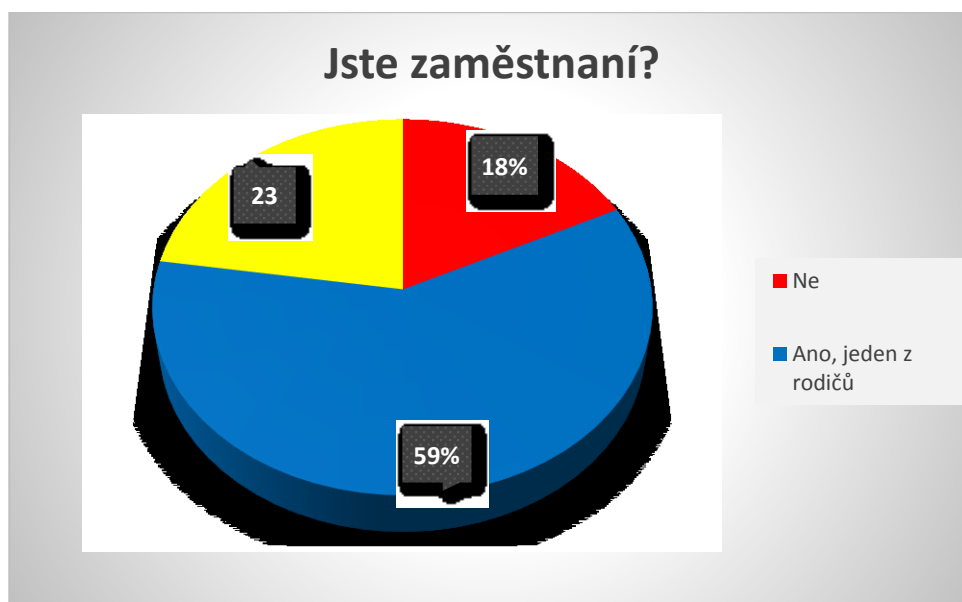
Komentář: Zde se nabízí otázka, zda bydliště neovlivňuje například počet osob v rodině, věk nebo nejvyšší dosažené vzdělání rodičů, tedy zda je více zadlužených rodin z města nebo z vesnice. Nejvíce dotazníků bylo vyplněno od občanů, kteří žijí ve městě 72 (71 %). Zbývající lidé uvedli, že žijí na vesnici respektive v obci 30 (29 %). Při tomto porovnání vyšlo najevo, že více rodin, které se potýkají s finančními problémy pocházejí z města.

Otázka č. 6: Šestá otázka zjišťovala zaměstnanost respondentů. Jednalo se o uzavřený typ otázky.

Zaměstnanost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano, jeden z rodičů	61	59%
Ano, oba rodiče	23	23%
Ne	18	18%
Celkem	102	100 %

Tabulka 6 - Jste zaměstnaní?

Graf 6 - Jste zaměstnaní?

Komentář: Velmi zajímavá je tato otázka. Ochota pracovat je považována za jeden ze znaků finančně odpovědného chování. Překvapilo nás, že nejvíce respondentů 61 (59 %) odpovědělo, že jen jeden živitel rodiny má zaměstnání. Jen u 23 účastníků (23 %) ze zadlužených rodin mají zaměstnání oba živitelé rodiny. Poměrně velký počet rodin 18 (18 %) se nachází na úřadu práce.

7.2 Informovanost českých zadlužených rodin

V této kapitole jsme soustředili otázky tak, abychom zjistili, jestli se české rodiny orientují v oblasti finanční gramotnosti. Některé otázky obsahují příklady situací a respondenti mají na výběr několik možností, jak by se zachovali. Najdeme zde i otázky těžší, které jsou orientované na rodinný rozpočet, osobní bankrot nebo na znalosti z finanční gramotnosti.

Otázka č. 7: Sedmá otázka se zaměřovala na výuku finanční gramotnosti ve škole. Otázka byla uzavřená.

Výuka FG	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	0	0%
Ne	100	98%
Nevím	2	2%
Celkem	102	100 %

Tabulka 7 - Měli jste výuku finanční gramotnosti ve škole?

Graf 7 - Měli jste výuku finanční gramotnosti ve škole?

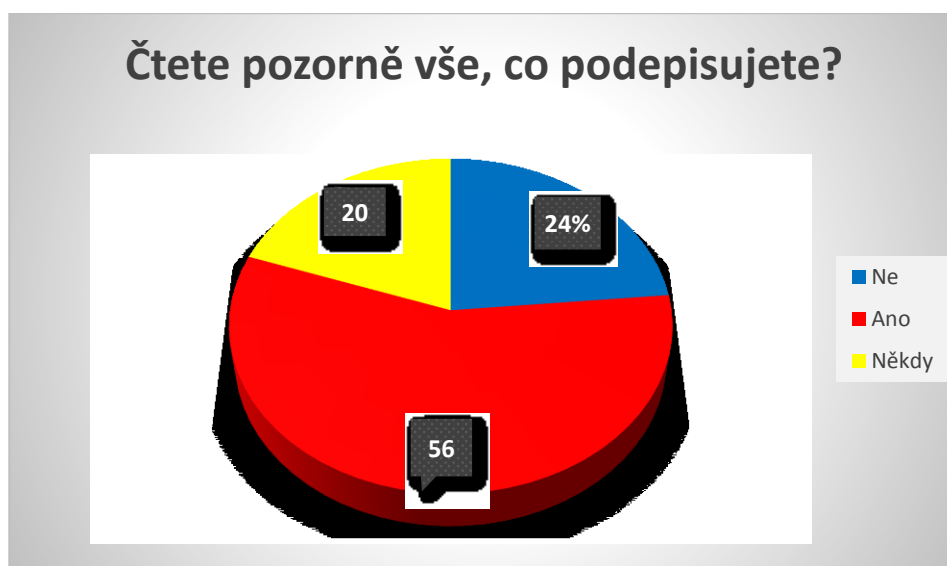
Komentář: Na tuto otázku odpovědělo „Ne“ 100 respondentů (98 %) a „nevím“ 2 respondenti (2 %). Překvapilo mě, že nikdo neodpověděl „ano“ 0 (0%), protože výuka finanční gramotnosti bývá obsažena v matematice, občanské výchově nebo v předmětu samotném. S tímto grafem souvisí otázka č. 2. jaký je Váš věk. Protože se dotazníkového šetření zúčastnilo více starších lidí, můžeme předpokládat, že si školní docházku již bohužel nepamatují.

Otázka č. 8: Osmá otázka, zjišťovala, zda respondenti čtou pozorně vše, co podepisují. Typ otázky uzavřený.

Čtete pozorně vše, co podepisujete	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	58	56%
Ne	24	24%
Někdy	20	20%
Celkem	102	100 %

Tabulka 8 - Čtete pozorně vše, co podepisujete?

Graf 8 - Čtete pozorně vše, co podepisujete?

Komentář: Z grafu je zřejmé, že více než polovina respondentů přesněji 58 ze 102 (56 %) si pozorně čte vše, co podepisuje. Ostatní odpověděli, že si jen někdy přečtou pozorně to, co mají podepsat 20 (20 %). Posledních 24 (24 %) respondentů uvedli, že si pozorně nečtou dokumenty, které následně podepíší.

Otázka č. 9: Devátá otázka zjišťovala, jak bude respondent postupovat, pokud by si koupil novou televizi a toužil by ještě po novém počítači.

Postup	Absolutní četnost	Relativní četnost
Vezmu si půjčku	2	2%
Vezmu si peníze z rezervy a pak je tam vrátím	15	15%
Počkám, až našetřím	85	83%
Celkem	102	100 %

Tabulka 9 - Koupili jste si novou televizi a ještě toužíte po novém počítači, jak budete postupovat?

Graf 9 - Koupili jste si novou televizi a ještě toužíte po novém počítači, jak budete postupovat?

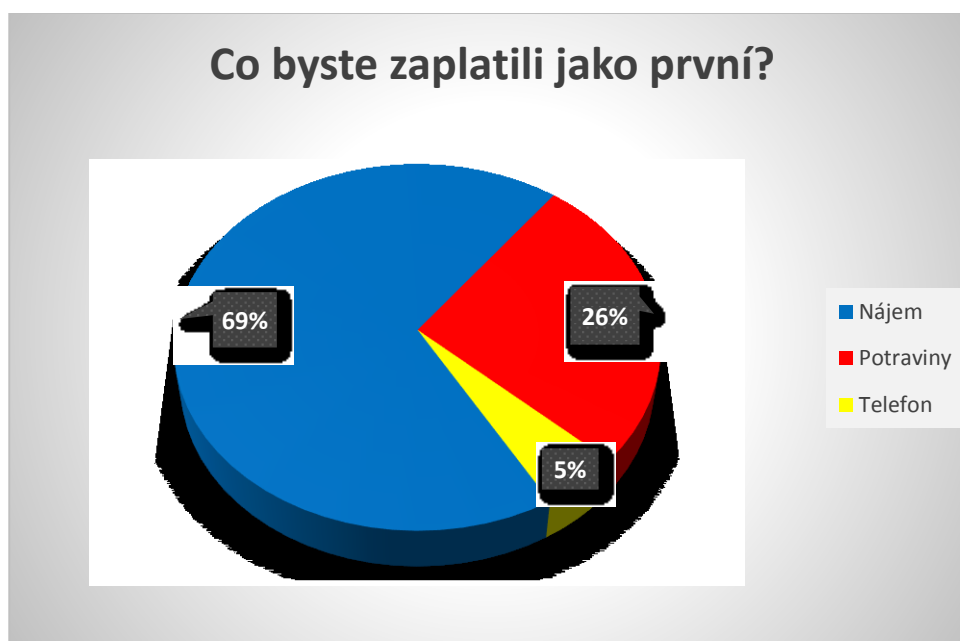
Komentář: V souvislosti se zadlužováním nás pochopitelně zajímalo, jak respondenti s finančními prostředky nakládají. Chceme zjistit, zda je možné vyzorovat znaky finančně odpovědného chování. Z odpovědí respondentů plyne, že téměř všichni dotazovaní 85 ze 102 (83 %) si televizi nekoupí hned, ale počkají, až si na ni našetří. Malá část lidí 15 (15 %) odpověděla „vezmu si peníze z rezervy a pak je tam vrátím.“ Jen 2 respondenti (2 %) uvedli, že by si vzali půjčku. Zjistili jsme, že většina respondentů se zachová zodpovědně. Najdou se tu ale i takoví lidé, kteří zodpovědnost neřeší.

Otázka č. 10: Desátá otázka, která zjišťovala, co by respondent zaplatil jako první, byla také uzavřená.

Co byste zaplatili jako první	Absolutní četnost	Relativní četnost
Potraviny	27	26%
Telefon	5	5%
Nájem	70	69%
Oblečení	0	0%
Celkem	102	100 %

Tabulka 10 - Co byste zaplatili jako první?

Graf 10 - Co byste zaplatili jako první?

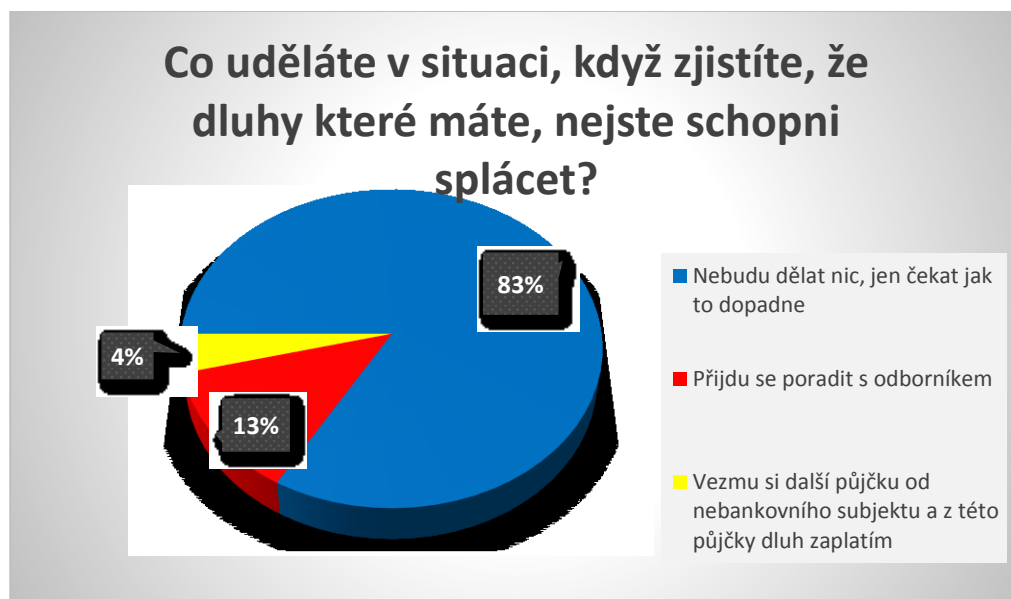
Komentář: Z výše uvedeného grafu vyplývá, že by více než polovina respondentů zaplatila v první řadě nájem 70 (69 %), někteří by pak zaplatili jako první potraviny 27 (26 %) a zbylých 5 (5 %) obyvatel považuje za důležité zaplatit jako první telefon. Oblečení neuvedl nikdo z dotazovaných.

Otázka č. 11: Jedenáctá otázka, která zněla, co uděláte v situaci, když zjistíte, že dluhy které máte, nejste schopni splácet, byla otázkou uzavřenou.

Jak se zachováte	Absolutní četnost	Relativní četnost
Vezmu si další půjčku od nebankovního subjektu a z této půjčky dluh zaplatím	4	4%
Nebudu dělat nic, jen čekat jak to dopadne	85	83%
Přijdu se poradit s odborníkem	13	13%
Jiné	0	0%
Celkem	102	100 %

Tabulka 11 - Co uděláte v situaci, když zjistíte, že dluhy které máte, nejste schopni splácet?

Graf 11 - Co uděláte v situaci, když zjistíte, že dluhy které máte, nejste schopni splácet?

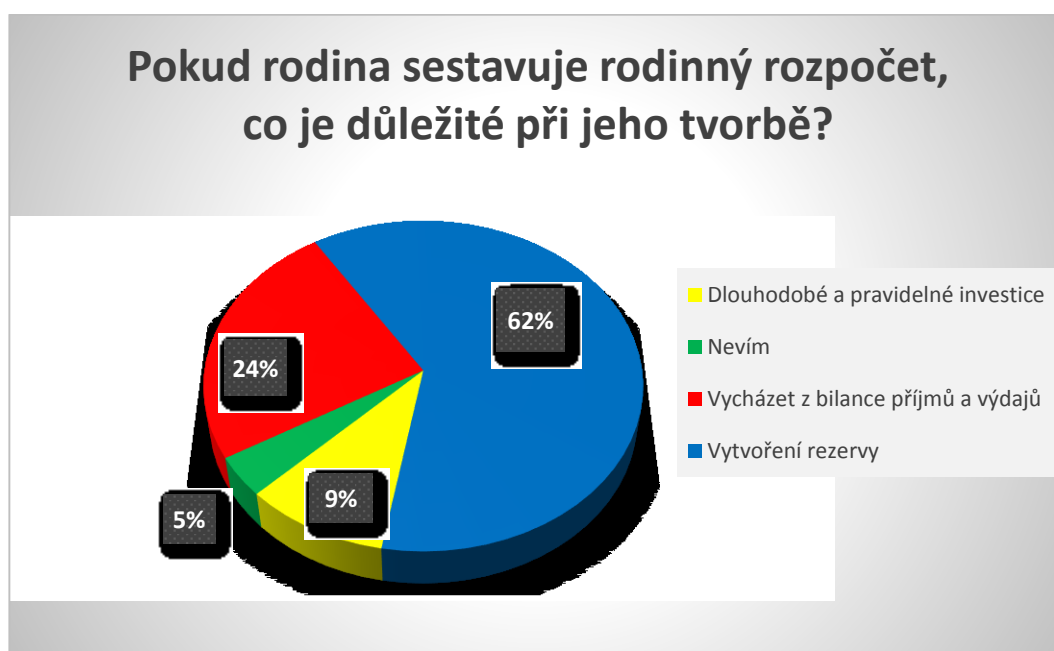
Komentář: Na to, že si respondenti vedli v otázkách č. 9 a č. 10 velmi dobře, u této otázky to říci nemůžeme. Ze zpracovaného grafu lze vyčíst, že mnoho respondentů 85 (83 %) odpovědělo, „Nebudu dělat nic, jen čekat, jak to dopadne“, dalších 13 (13 %) lidí odpovědělo, „Přijdu se poradit s odborníkem“ a zbylí 4 (4 %) dotazovaní odpověděli „Vezmu si další půjčku od nebankovního subjektu a z této půjčky dluh zaplatím“.

Otázka č. 12: Dvanáctá otázka zjišťovala, zda respondent ví, co je důležité při tvorbě rodinného rozpočtu.

Co je důležité u rodinného rozpočtu	Absolutní četnost	Relativní četnost
☐ Vytvoření rezervy	63	62%
☐ Vycházet z bilance příjmů a výdajů	25	24%
☐ Dlouhodobé a pravidelné investice	9	9%
Nevím	5	5%
Celkem	102	100 %

Tabulka 12 - Pokud rodina sestavuje rodinný rozpočet, co je důležité při jeho tvorbě?

Graf 12 - Pokud rodina sestavuje rodinný rozpočet, co je důležité při jeho tvorbě?

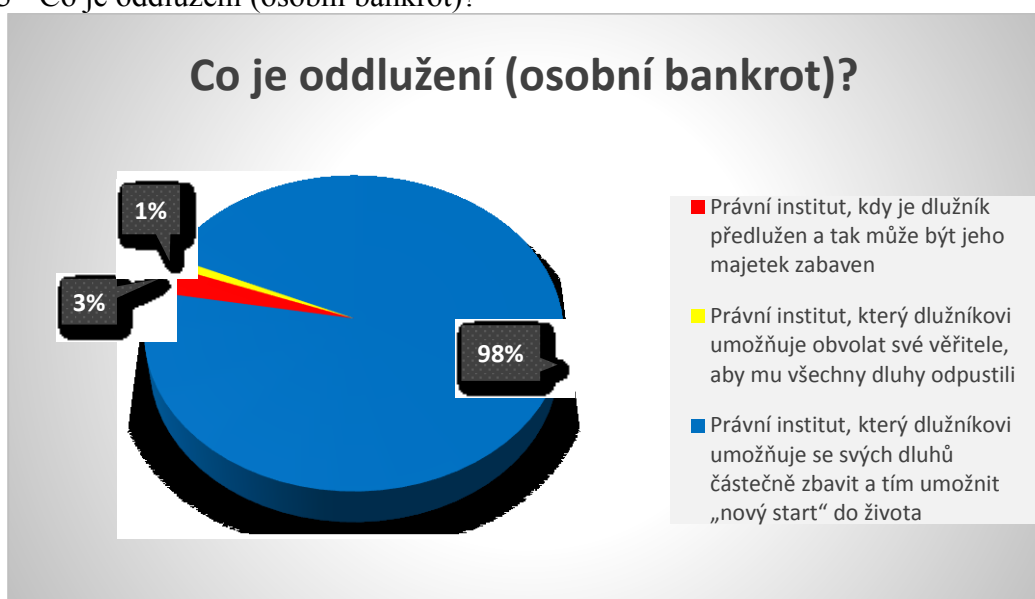
Komentář: Stejně jako u otázky č. 11 jsme chtěli zjistit míru informovanosti z oblasti finanční gramotnosti. Jak můžeme vidět, na třináctou otázku, „co je důležité při tvorbě rodinného rozpočtu“ více než polovina dotazovaných odpověděla: 63 (62 %) „vytvoření rezervy“, což je špatně. Správná odpověď byla: „vycházet z bilance příjmů a výdajů“, což zaškrtnlo pouze 25 respondentů, to činí 24%. Další respondenti odpověděli „nevím“ 4 (4 %) nebo „dlouhodobá a pravidelná investice“ 10 (10 %).

Otázka č. 13: Třináctá uzavřená otázka se týkala oddlužení (osobního bankrotu).

Co je oddlužení	Absolutní četnost	Relativní četnost
Právní institut, kdy je dlužník předlužen a tak může být jeho majetek zabaven	3	3%
Právní institut, který dlužníkovi umožňuje se svých dluhů částečně zbavit a tím umožnit „nový start“ do života	98	96%
Právní institut, který dlužníkovi umožňuje obvolat své věřitele, aby mu všechny dluhy odpustili	1	1%
Celkem	102	100 %

Tabulka 13 - Co je oddlužení (osobní bankrot)?

Graf 13 - Co je oddlužení (osobní bankrot)?

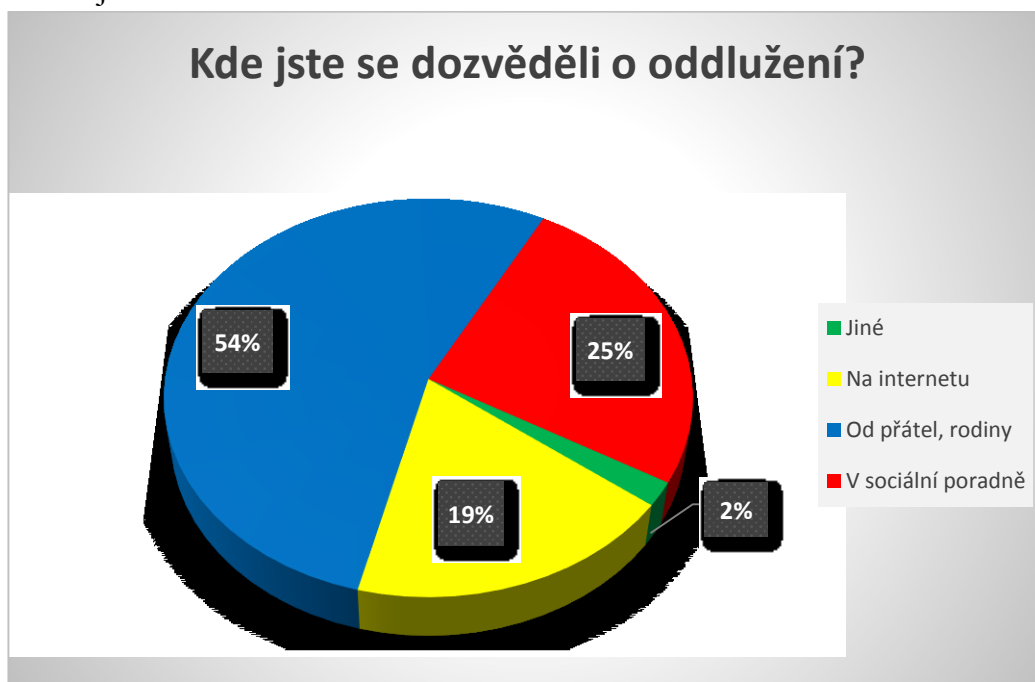
Komentář: Znalosti z finanční oblasti tvoří jeden z pilířů finančně odpovědného chování. Budování základů správného ekonomického chování vidíme v informovanosti. Na grafu číslo čtrnáct lze vidět velkou úspěšnost odpovídajících. Skoro všichni, 98 (96 %) odpovědělo „Právní institut, který dlužníkovi umožňuje se svých dluhů částečně zbavit, a tím umožnit „nový start“ do života. Ostatní se v této otázce bohužel mýlili a odpovídali takto: 3 (3 %) „právní institut, kdy je dlužník předlužen, a tak může být jeho majetek zabaven, 1 (1 %) si myslí, že osobní bankrot je „Právní institut, který dlužníkovi umožňuje obvolat své věřitele, aby mu všechny dluhy odpustili.“ Respondenti měli poté v otázce č. 14 zapsat, kde danou informaci získali.

Otázka č. 14: Ve čtrnácté otázce, měli respondenti uvést, pokud věděli, kde se dozvěděli o oddlužení. Typ otázky byl polootevřený.

Kde jste se dozvěděli o oddlužení?	Absolutní četnost	Relativní četnost
☐ V sociální poradně	26	25%
☐ Od přátel, rodiny	55	54%
Na internetu	19	19%
Jiné	2	2%
Celkem	102	100 %

Tabulka 14 - Kde jste se dozvěděli o oddlužení?

Graf 14 - Kde jste se dozvěděli o oddlužení?

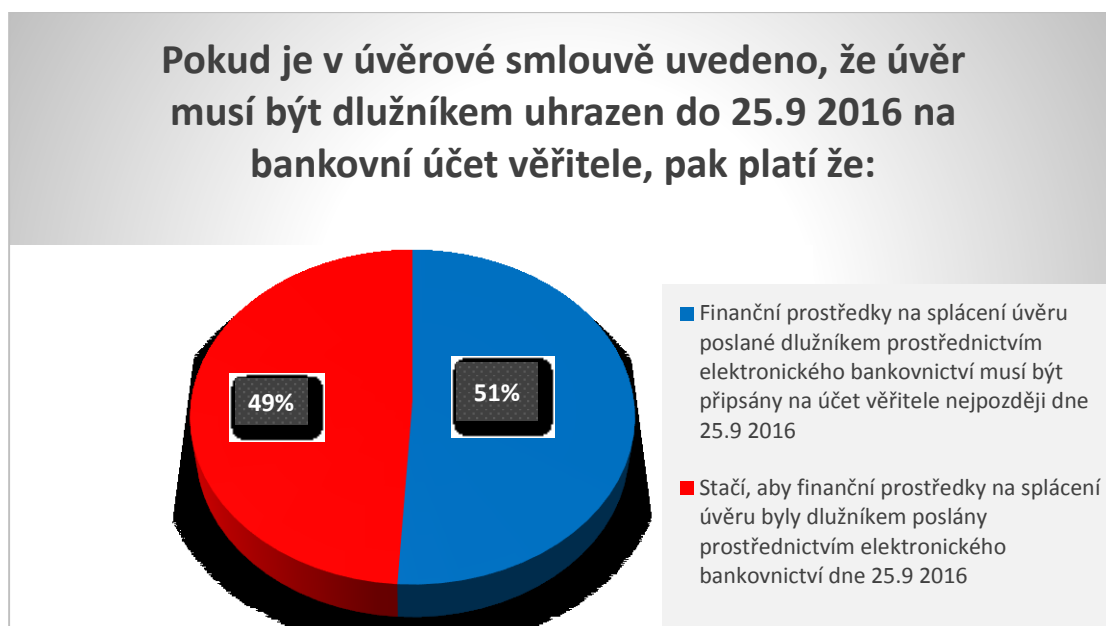
Komentář: V předchozí otázce odpověděly 4% respondentů špatně. Proto se opět nabízí otázka, kde získali tuto mylnou odpověď? Nejvíce respondentů se o oddlužení dozvědělo od svých přátel či rodiny 55 (54 %). Druhou nejčastější odpověď uváděli, že se s osobním bankrotem setkali v sociální poradně 26 (25 %) a 19 (19 %) z nich uvedlo internet. Zbylí 2 (2 %) respondenti, tuto informaci získali jinde. Z dotazníkového šetření lze vyčíst, že 3% respondentů se mylnou odpověď dozvědělo na internetu a 1% od přátel a rodiny.

Otázka č. 15: Pokud je v úvěrové smlouvě uvedeno, že úvěr musí být dlužníkem uhrazen do 25.9 2016 na bankovní účet věřitele, pak platí že:

Úhrada úvěru	Absolutní četnost	Relativní četnost
Stačí, aby finanční prostředky na splácení úvěru byly dlužníkem poslány prostřednictvím elektronického bankovníctví dne 25.9 2016	50	49%
Finanční prostředky na splácení úvěru poslané dlužníkem prostřednictvím elektronického bankovníctví musí být připsány na účet věřitele nejpozději dne 25.9 2016	52	51%
Zákon umožňuje se opozdit o 5 dnů se splátkou, proto finanční prostředky mohou být věřiteli připsány na účet dne 30.9 2016	0	0%
Celkem	102	100 %

Tabulka 15 - Pokud je v úvěrové smlouvě uvedeno, že úvěr musí být dlužníkem uhrazen do 25.9 2016 na bankovní účet věřitele, pak platí že.

Graf 15 - Pokud je v úvěrové smlouvě uvedeno, že úvěr musí být dlužníkem uhrazen do 25.9 2016 na bankovní účet věřitele, pak platí že:

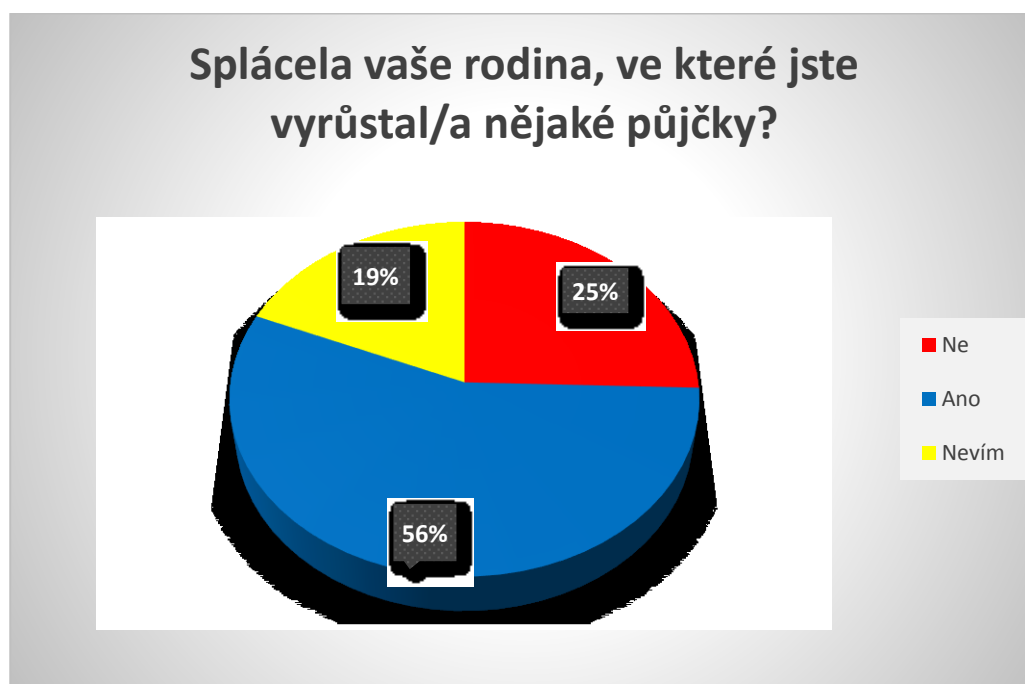
Komentář: Předpokládali jsme, že na tuto otázku odpoví, všichni správně. Ve výsledku byly jen nepatrné rozdíly. Tato otázka byla propojena s grafem č. 8, aby se potvrdilo, zda si lidé čtou opravdu vše pečlivě. Správná odpověď, kterou označilo 52 (51 %) respondentů zní, „Finanční prostředky na splácení úvěru poslané dlužníkem prostřednictvím elektronického bankovníctví musí být připsány na účet věřitele nejpozději dne 25.9 2016“. Ostatní 50 (49 %) se domnívají, že stačí, aby finanční prostředky na splácení úvěru byly dlužníkem poslány prostřednictvím elektronického bankovníctví dne 25.9 2016.

Otázka č. 16: Šestnáctá otázka se zaměřovala na minulost. Zjišťovala, jestli rodina, ve které vyrůstali, splácela nějaké půjčky.

Splácela vaše rodina, ve které jste vyrůstal/a nějaké půjčky	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	57	56%
Ne	26	25%
Nevím	19	19%
Celkem	102	100 %

Tabulka 16 - Splácela vaše rodina, ve které jste vyrůstal/a nějaké půjčky?

Graf 16 - Splácela vaše rodina, ve které jste vyrůstal/a nějaké půjčky?

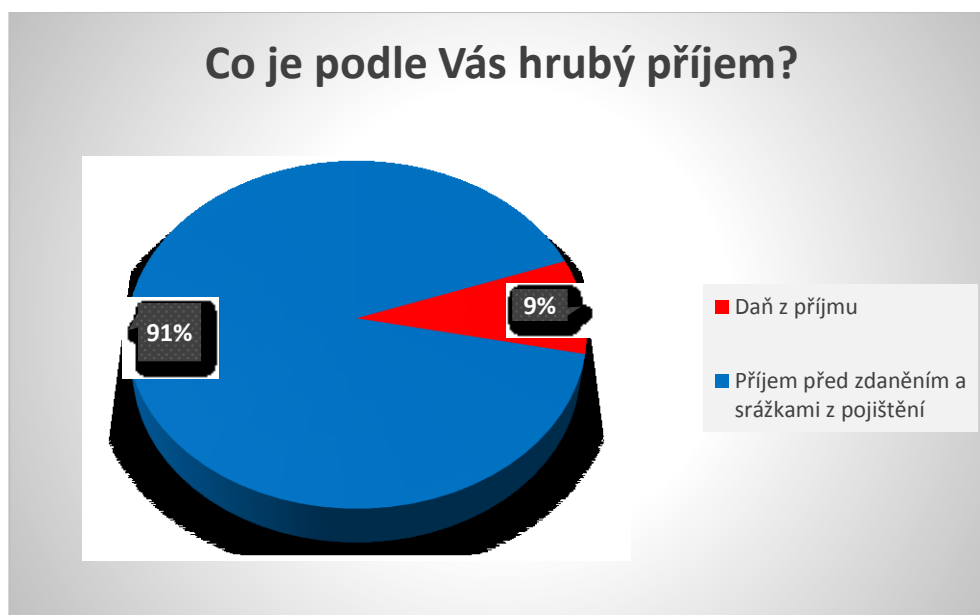
Komentář: Rodina se považuje za nejvýznamnější zdroj informací, zvyků a chování. Opět si pokládáme otázku, zda s těmito výsledky nesouvisí nezaměstnanost, dosažené vzdělání nebo i počet osob v rodině. Z grafu číslo šestnáct je zřejmé, že na otázku, „Splácela vaše rodina, ve které jste vyrůstal/a nějaké půjčky?“ odpovědělo více než polovina respondentů kladně 57 (56 %). 26 (25 %) dotazovaných odpovědělo záporně a ostatní 19 (19 %) označili odpověď „nevím“.

Otázka č. 17: Sedmnáctá otázka, zjišťovala, zda respondent ví, co je hrubý příjem.

Hrubý příjem	Absolutní četnost	Relativní četnost
Příjem, který obdržíme	0	0%
Příjem před zdaněním a srážkami z pojištění	93	91%
Daň z příjmu	9	9%
Celkem	102	100 %

Tabulka 17 - Co je podle Vás hrubý příjem?

Graf 17 - Co je podle Vás hrubý příjem?

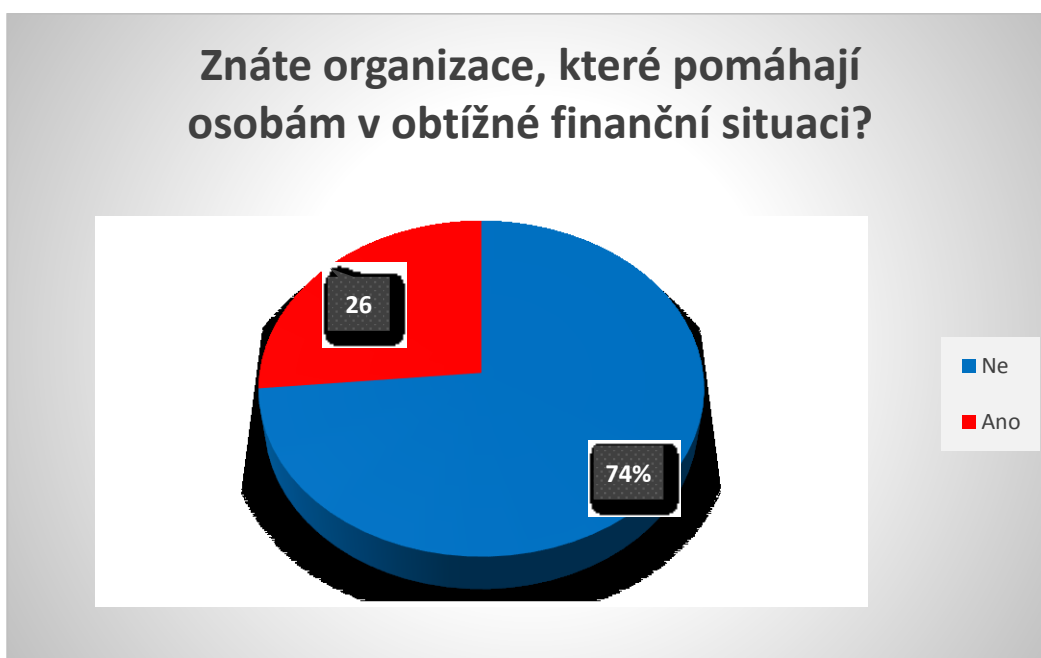
Komentář: Tato otázka nedělala respondentům žádný problém a většina 93 (91 %) odpověděla správně na to, že hrubý příjem je příjem před zdaněním a srážkami z pojištění. Našlo se i 9 (9 %) lidí, kteří odpověděli špatně a uváděli, že hrubý příjem je daň z příjmu.

Otázka č. 18: Znáte organizace, které pomáhají osobám v obtížné finanční situaci?

Znáte organizace, které pomáhají osobám v obtížné finanční situaci	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	27	26%
Ne	75	74%
Celkem	102	100 %

Tabulka 18 - Znáte organizace, které pomáhají osobám v obtížné finanční situaci?

Graf 18 - Znáte organizace, které pomáhají osobám v obtížné finanční situaci?

Komentář: Z grafu je zřejmé, že mnoho lidí, přesněji 75 (74 %), nezná žádné organizace, které pomáhají osobám v obtížné finanční situaci. Je ale potěšující, že alespoň 27 (26 %) respondentů uvedlo, že organizace, která pomáhají s finančními problémy, jsou známé. Pro ty, kteří uvedli, že organizace, které pomáhají v obtížné finanční situaci, znají, byla připravena otázka č. 19.

Otázka č. 19: Předposlední otázka byla otevřená. Pokud v předešlé otázce odpověděl respondent „ano“, měl zde uvést, alespoň jednu organizaci, která pomáhá v obtížné životní situaci.

Pokud ano, napište alespoň jednu organizaci	Absolutní četnost	Relativní četnost
☐ Sociální poradna Kroměříž	27	27
Celkem	27	100 %

Tabulka 19 - Pokud ano, napište alespoň jednu organizaci

Graf 19 - Pokud ano, napište alespoň jednu organizaci

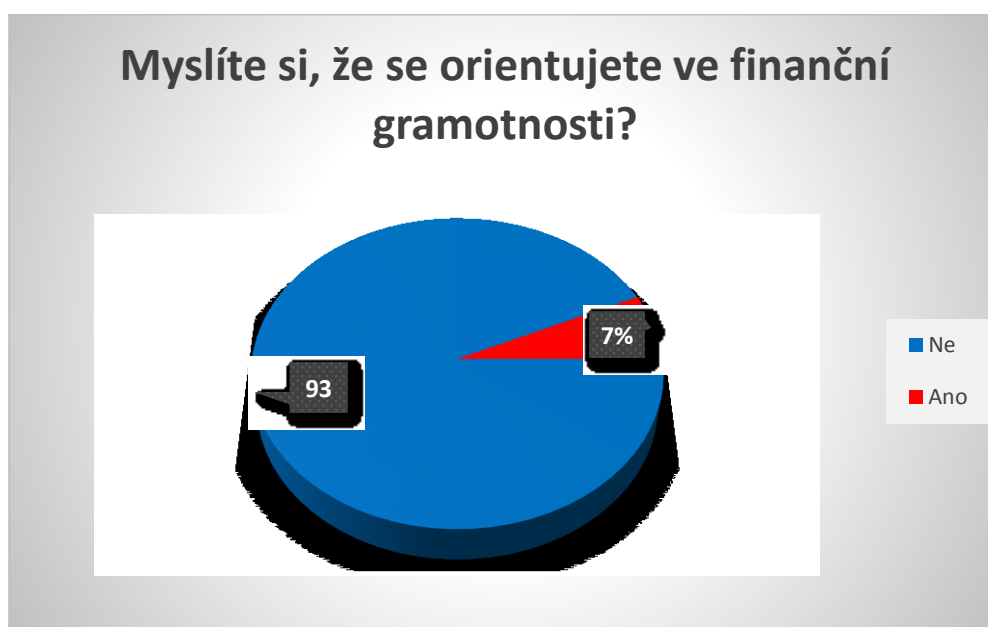
Komentář: Otázka je propojena s grafem č. 18. Z dvaceti sedmi respondentů, kteří v předešlé otázce odpověděli „ano“ známe organizace, které pomáhají ve finanční tísní, uvedli všichni 27 (27 %) sociální poradnu.

Otázka č. 20: Poslední uzavřená otázka zněla: **myslíte si, že se orientujete ve finanční gramotnosti?**

Myslíte si, že se orientujete ve finanční gramotnosti	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	7	7%
Ne	95	93%
Celkem	102	100 %

Tabulka 20 - Myslíte si, že se orientujete ve finanční gramotnosti?

Graf 20 - Myslíte si, že se orientujete ve finanční gramotnosti?

Komentář: Z odpovědí na poslední otázku je patrné, že téměř všichni respondenti si myslí, že se neorientují ve finanční gramotnosti. Na otázku záporně odpovědělo 95 (93 %). Pouze 7 dotazovaných si myslí, že se orientují ve finanční gramotnosti, což je (7 %).

7.3 Diskuze

Průzkumu se zúčastnilo sto dva respondentů. Padesát sedm procent žen a čtyřicet pět procent mužů. Věk respondentů se pohyboval v rozmezí od osmnácti do padesáti let. Jednalo se o lidi, kteří mají potíže s financemi. Dotazovaní tvořili nejčastěji čtyřčlenné rodiny, které pocházeli spíše z města než z vesnice. Více než polovina uvedla, že jejich nejvyšší dosažené vzdělání je střední škola bez maturity neboli (výuční list).

Z vyplněných standardizovaných dotazníků jsme se dozvěděli několik zajímavých informací, které vplynuly po vyhodnocení. Místo pro výzkum jsme zvolili Oblastní charitu Kroměříž, úsek sociální poradny, kam se tyto rodiny chodí poradit se svými finančními problémy. Protože se z oblastní charity nevrátil očekávaný počet vyplněných dotazníků, museli jsme vytvořit elektronický dotazník, který jsme poskytli prostřednictvím Facebooku a e-mailu. Abychom dokázali posoudit, zda se české rodiny orientují v oblasti finanční gramotnosti, bylo zapotřebí, abychom do dotazníků zahrnuli otázky, které nám odpoví na hlavní a dílčí výzkumné otázky.

Hlavní výzkumnou otázku jsme zvolili: **Orientují se české rodiny ve finanční gramotnosti?** Tuto danou výzkumnou otázku řeší v dotazníkovém šetření otázka č. 8, 12, 15 a 17. K tomuto tématu směřovalo několik otázek, které byly zásadní. U otázky, co je důležité při sestavování rodinného rozpočtu, bylo více špatných, než těch správných odpovědí. Nejčastěji (62%) lidé uváděli, že nejdůležitější je vytvoření rezervy. Přitom správná odpověď zněla: „musíme vycházet z bilance příjmů a výdajů“. Tak odpovědělo pouze 25%. Z této otázky je zřejmé, že mnoho lidí si rodinný rozpočet nesestavuje. Další otázka zněla: Co je podle Vás hrubý příjem? Více jak tři čtvrtě dotazovaných odpovědělo správně „Příjem před zdaněním a srážkami z pojištění“ (93%). Zbytek odpověděl „Daň z příjmu“ (7%).

Do dotazníku byla vložena i jedna záludná otázka, která měla ověřit pravdivost. Na otázku, zda si lidé pečlivě čtou vše, co podepisují, odpovědělo pozitivně více než polovina respondentů 56%. Dále mohli dotazovaní narazit na otázku, která s tou předešlou souvisela. Ta zněla: „Pokud je v úvěrové smlouvě uvedeno, že úvěr musí být dlužníkem uhrazen do 25.9 2016 na bankovní účet věřitele, pak platí že:“. Odpovědi v dotazníkovém šetření se od sebe nepatrně lišily, kdo pořádně a pečlivě čte, jak uvádějí respondenti v předešlé otázce, určitě zakroužkoval správnou odpověď. Bohužel, na tuto otázku odpověděla půlka respondentů dobře a půlka špatně. Správně odpovědělo 51% a špatně 49%. Myslíme si, že lidé si pečlivě nečtou vše až do konce a to je i jedna z příčin zadlužování. Čímž si odpovídáme na první dílčí otázku **V1: Jaké jsou příčiny zadlužování u českých rodin?** V dotazníkovém šetření najdeme k tomuto tématu otázky č. 7, 8, 11 a 16. Další příčinou zadlužování může být i „dědičnost“. Většina responden-

tů, 56%, uváděla, že jejich rodiny si půjčovali peníze a potýkali se tak s finančními problémy. Nedostatečná výuka finanční gramotnosti na školách může být, také jedna z příčin. Skoro všichni dotazovaní odpověděli „Ne“ (99%), výuku finanční gramotnosti jsme na škole neměli. Mnoho lidí na otázku: „Co uděláte v situaci, když zjistíte, že dluhy které máte, nejste schopni splácet?“ odpovědělo, že by neudělalo nic a čekali by, jak to dopadne. Tohle považujeme za další příčinu. Problém se totiž nikdy nevyřeší sám, a pokud ho včas nezačneme řešit, bude to jen horší a horší. Můžeme tedy říci, že za špatnou úroveň finanční gramotnosti stojí nedostatečná znalost, nesprávné zvyky a postoje k zacházení s rodinnými a osobními financemi.

Druhá dílčí otázka zní **V2: Vědí české rodiny, co je oddlužení?** V dotazníkovém šetření se k tomuto tématu vztahuje otázka č. 13 a 14. Překvapilo nás, kolik lidí zná pojem osobní bankrot neboli oddlužení. Na tuto otázku správně odpovědělo 96% respondentů. Domníváme se, že je to z toho důvodu, že většina dotazovaných docházela do sociální poradny, kde výzkum z větší části probíhal a při této příležitosti se sociální pracovníci určitě zmínili, že existuje tato možnost. Proto na otázku, kde jste se dozvěděli o oddlužení, odpovědělo 26% respondentů v sociální poradně. Jiní lidé si našli informace ohledně oddlužení na internetu 19% nebo se informovali od přátel či rodiny 55%, kteří si touto situací už prošli. Závěrem chceme říci, že je vždy třeba zvážit své možnosti splácení, případně se poradit s někým, kdo má svoje finance pod kontrolou, abychom se nedostali do situace s oddlužením.

Další dílčí otázka zněla **V3: Znají lidé organizace, které pomáhají ve finanční tísní?** Odpověď zní ne. K této výzkumné otázce byly stanoveny v dotazníkovém šetření otázky č. 18, 19 a 20. Do dotazníku jsme vložili tři dotazy, které se vztahovaly k dílčí otázce. Bohužel, více jak polovina respondentů, 74%, uváděla, že neznají organizace, které pomáhají ve finanční tísní. Ti, kteří zakroužkovali ano, činili část 27%. V další otázce, kde měli dotazovaní uvést alespoň jednu organizaci, která pomáhá lidem ve finanční tísní, napsali všichni 27%, sociální poradnu. Což mě nepřekvapuje, výzkum totiž probíhal z velké části právě na tomto místě. Na otázku, zda si respondenti myslí, jestli se orientují ve finanční gramotnosti, zaškrtno 93% zápornou odpověď. Vzhledem k tomu, že se v dnešní době mění neustále zákony a je každý rok něco nového, ani se nedivíme, že se respondenti ve finanční gramotnosti neorientují.

Z této diskuze vyplývá, že většina respondentů se ve finanční gramotnosti neorientuje. Myslíme, že díky tomu narůstá počet zadlužených českých rodin. Jako nevýhodu vidíme i v tom, že v českých školách není předmět výuka finanční gramotnosti zařazen jako samotný. Sice se ve škole finanční gramotností zabýváme, ale pouze okrajově. Když jsme položili otázku, zda měli respondenti výuku finanční gramotnosti ve škole, tak na tuto otázku odpovědělo „Ne“ 100 respondentů (98 %) a „nevím“ 2 respondenti (2 %). Nikdo neodpověděl „ano“ 0 (0%), je to mož-

ná i proto, že výuka finanční gramotnosti bývá obsažena v matematice nebo občanské výchově a lidé si ani neuvědomí, že něco takového ve škole probírali.

Odpověděli jsme na všechny dílčí otázky, tím i na hlavní výzkumnou otázku. Komparace z takto koncipovaného výzkumu nemohla být provedena, protože jsme při řešení strategií podobně koncipovaný výzkum nenašli.

ZÁVĚR

Diplomová práce se zaměřovala na problematiku finanční gramotnosti u českých rodin v Kroměříži a okolí. Snažili jsme se nastínit, jak široké téma finanční gramotnosti je. Jak snadno se můžeme v životě dostat do problémů, ale i jak se z této nepříjemnosti nejšetrněji dostat.

Česká republika se snažila dlouhou dobu finančně vzdělávat své obyvatele, byla spousta podniků, které se snažily rozvíjet finanční gramotnost. Bohužel, také málo projektů, které se na tuto problematiku zaměřovali. Ze všech projektů, které nebyly úspěšné, tak alespoň výuka finanční gramotnosti, která je dnes na základních školách povinná, zůstala stále aktuální.

Zadlužování a dluhy, jsou v současné době závažným tématem společnosti. Za největší příčinu zadluženosti u českých rodin považujeme neznalost jak s finanční oblasti, tak i se samostatného ekonomického chování. Vymezením zásadních pojmů a ostatních položek, které se vztahují k finanční gramotnosti z teoretické části, realizací vlastního výzkumu a interpretaci získaných dat v praktické části, jsme naplnili výše stanovené cíle.

Teoretická část byla zpracována pomocí odborných literatur, časopisů, zákonů a webových stránek. Díky těmto zdrojům jsme vymezili základní pojmy finanční gramotnosti, popsali jsme základní složky a finanční gramotnost v České republice. Dále byly nastíněny dopady a prevence finanční gramotnosti, uvedli jsme pár příkladů o rodinném rozpočtu a dopisu exekutorovi s prosbou o splátkový kalendář. V neposlední řadě jsme uvedli sociální práci a instituce, které se zabývají problémy finanční gramotnosti.

Praktická část probíhala formou kvantitativního výzkumu, který se uskutečnil v oblastní charitě Kroměříž. Z celkového pohledu, s ohledem na výzkumné cíle, můžeme náš výzkumný soubor hodnotit za mírně podprůměrné. Naopak v otázce co je oddlužení, můžeme přehled našich respondentů hodnotit za průměrný. Za nejrizikovější skupinu obyvatel se považují lidé, kteří splácí půjčku, druhou půjčkou starší lidé nebo méně vzdělaní.

Hlavní cíl: orientují se lidé ve finanční gramotnosti, pomáhaly vyjasnit dílčí cíle. Z výsledků můžeme říct, že úroveň finanční gramotnosti není špatná, ale i tak je v ní mnoho nedostatků. Nejlépe si vedla věková skupina 20 – 29 let, kde pracoval, alespoň jeden z rodičů a dosahovali maturitního až vysokoškolského vzdělání. Také můžeme vyhodnotit i to, že orientace ve finanční gramotnosti se neliší mezi mužem a ženou, ale rozdíly v uvažování už znatelné jsou. Všechny ženy uvedli, že by například vždy jako první zaplatili nájem a počkaly by si, až našetří na novou televizi. Za to někteří muži, by zaplatili první telefon a jiné nedůležité věci a na koupi nové televize by si půjčili nebo sáhli na rezervní peníze.

Jedna z možností, jak vyvýšit finanční gramotnost u dospělé populace je finanční vzdělání, které má na starosti Česká národní banka, Ministerstvo financí a Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Je důležité, aby vznikala větší propagace finanční gramotnosti jak už formou internetových stránek a reklam, tak i prostřednictvím televize či rádia.

Diplomová práce může být vhodná pro každého člověka, který si ji přečte. Možná se zamyslí nad svým jednáním v oblasti financí a přehodnotí své chování. Může sloužit i čtenáři, který porovná vlastní znalosti se znalostmi v diplomové práci. Věříme, že se dospělá populace začne více orientovat v této oblasti, vytvoří si alespoň malou vizi o finanční gramotnosti a přestanou si brát nesmyslné půjčky. Nechceme tím však říci to, že se život má žít bez půjček a dluhů, ale je důležité se naučit s půjčkou pracovat a z žít se s ní. Úzce s tím souvisí zodpovědnost, sebekázeň a trpělivost.

*„Lidé se starají tisíckrát více o to, aby získali bohatství,
než aby vzdělávali svůj rozum a své srdce,
ačkoli je pro lidské štěstí nepochybně důležitější,
co člověk je, než co člověk má.“
(Arthur Schopenhauer)*

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BĚLOHLÁVKOVÁ, A. et al., 2013. Krok za krokem aneb jak se neztratit v labyrintu zodpovědnosti. *Příručka pro pedagogy k výuce finanční a občanskoprávní gramotnosti*. Olomouc: Sdružení SPES
- DVOŘÁKOVÁ, Zuzana a Luboš SMRČKA. Finanční vzdělávání pro střední školy: se sbírkou řešených příkladů na CD. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010, xix. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-807-4000-089.
- DVOŘÁČKOVÁ, Dagmar. 2012. *Kvalita života seniorů: v domovech pro seniory*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 9788024741383.
- DRYDEN, Windy. 2008. *Poradenství*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 9788073673710
- FIALOVÁ, H., FIALA, J., 2014. *Ekonomické chování: příběhy o lidech, firmách a hospodaření vlády*. Díl II., Hospodaření vlády. Praha: A plus. vyd. ISBN 978- 80-87681-03-9
- FISCHER, S., ŠKODA, J., 2008. *Speciální pedagogika*. Edukace a rozvoj osob se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním. Praha: Triton. ISBN 978- 80-7387-014-0.
- GAVORA, P., 2008. Úvod do pedagogického výzkumu. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislavě. ISBN 978-80-223-2391-8
- GULOVÁ, L. 2011. *Sociální práce: pro pedagogické obory*. Vyd. 1. Praha: Grada. ISBN 9788024733791.
- HESOVÁ, A. et. al., 2011. *Finanční gramotnost ve výuce: metodická příručka*. 1. Praha: Národní ústav pro vzdělávání. ISBN 978-80- 86856-76-6.
- HORVÁTHOVÁ, Z. et. al., 2010. *Vybrané kapitoly z finanční gramotnosti*. 1. vyd., České Budějovice: Jihočeská univerzita. ISBN 978- 80-7394-233-5.
- KOCIÁNOVÁ, H. *Finanční gramotnost v kostce, aneb, Co Vás neměl kdo naučit*. Olomouc: ANAG, 2012. ISBN 978-80-7263-767-6.
- KUTNOHORSKÁ, Jana. Výzkum v ošetrovatelství. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-2472-713-4
- KUZNÍKOVÁ, I. 2011. *Sociální práce ve zdravotnictví*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-2473-676-1
- MATOUŠEK, O. 2013. *Metody a řízení sociální práce*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-2620-213-4.

- MATĚJČEK, Z. 1989. *Rodiče a děti*. Praha: Avicenum. ISBN
- NAVRÁTILOVÁ, P. 2011. *Finanční gramotnost: učebnice žáka*. 2. vyd. Kralice na Hané: Computer Media. ISBN 978-80-7402-106-0.
- NOVESKÝ, I. et al. 2009. *Slabikář finanční gramotnosti: Učebnice základních 7 modulů finanční gramotnosti*. 1. Praha: COFET, a.s. ISBN 80-254-4207-4.
- OPLETALOVÁ, A. 2014. *Vybrané aspekty finanční gramotnosti v podmínkách základních a středních škol*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4519-9
- RABUŠICOVÁ, M., 2002. *Gramotnost: staré téma v novém pojetí*. Brno: Georgetown. ISBN 80-86251-14-4.
- RIEGEL, K. 2007. *Ekonomická psychologie*. 1. vyd., Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-1185-0.
- SMRČKA, L., 2007. *Osobní a rodinné finance (Svět rodinných financí – jak spořit a rozmnožovat majetek)*. Příbram: PB tisk. ISBN 978-80-86946-41-2.
- SKOŘEPA, M. SKOŘEPOVÁ, E. 2008. *Finanční a ekonomická gramotnost pro ZŠ a víceletá gymnázia - manuál pro učitele*. 1. vyd. Praha: Scientia. Výchova k občanství, stát a hospodářství. ISBN 978-80-86960-41-8
- ŠKVÁRA, Miroslav., 2011. *Finanční gramotnost*. 1. vyd. Praha: Miroslav Škvára. ISBN 978-80-90482-30-2.
- TEPLÝ, P. et al., 2013. *Navigátor bezpečného úvěru*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2287-3.

Právní předpisy

- Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
- Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů

Články a další

- Běhálková, A. (2007). Sociální pracovník má povinnost udělat vše potřebné pro zlepšení situace klienta. *Sociální práce/Sociální práca*, č. 1, s. 24
- Bajer, P. (2009) Občanské poradny chtějí poskytovat komplexní a vysoce odborné dluhové poradenství. *Sociální práce/Sociální práca*, č. 2, s. 5
- Kovář, J. (2011): Nebezpečí předluženosti českých nízkopříjmových domácností. *Bakalářská práce*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze

Elektronické příspěvky

- Bankovní poplatky. Bankovní poplatky [online]. 2013 [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <http://www.bankovnipoplatky.com/co-je-tedy-to-casto-zminovane-rpsn-613.html>
- Bezplatné právní poradenství. Česká advokátní komora [online]. Praha: MACRON SOFTWARE, 2012 [cit. 2018-01-20]. Dostupné z: <https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=2617>
- Centrální registr úvěrů [online]. [cit. 2017-12-11]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/centralni_registr_uveru/index.html?cnb_css=true
- Dluhový labyrint. *Dluhový labyrint* [online]. Praha: Remedium Praha, 2010 [cit. 2018-01-20]. Dostupné z: <http://www.dluhovylabyrint.cz/>
- Insolvenční zákon. Obecné informace: Oddlužení [online]. [cit. 2017-12-11]. Dostupné z: <http://insolvenzni-zakon.justice.cz/obecneinformace/oddluzeni.html>
- Ministerstvo financí České republiky. Národní strategie finančního vzdělávání. (online). Praha: 2010 (cit. 2017-12-11). Dostupné na: www.mfcr.cz
- Ministerstvo financí České republiky. Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách [online]. Praha: MF ČR, ČNB, MŠMT ČR, 2007 [cit. 2017-12-11]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/systembudovani-financni-gramotnosti-na-zakladnich-a-strednich-skolach>.
- Ministerstvo financí České Republiky. Rámcová politika Ministerstva financí v oblasti ochrany spotřebitele [online]. Praha: 2007. [cit. 2018-3-4]. Dostupný na WWW: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Ramcova_poltika_MF_OSFT2007_pdf.pdf
- Nemám dluhy: Pomoc s dluhy. *Nemám dluhy* [online]. Brno: Copyright, 2011 [cit. 2018-01-20]. Dostupné z: <http://www.nemamdluhy.cz/>
- Nekudová, P. (2012). Zadluženost ohrožuje nejen nízkopříjmové domácnosti. [online]. Dostupné z: <http://dluhy.obcanskeporadny.cz/index.php/clanky/34-clanky/105-zadluhenostohrouje-nejen-nizkoprijmove-domacnosti?format=pdf>
- Oblastní charita Kroměříž: Sociální poradna. *Oblastní charita Kroměříž: Sociální poradna* [online]. Kroměříž: VIZUS, 2017, 2017 [cit. 2018-01-20]. Dostupné z: <http://www.kromeriz.charita.cz/socialni-sluzby/socialni-poradna/>

- Oblastní charita Otrovkovice, Samaritán. *Oblastní charita Otrovkovice, Samaritán* [online]. Otrokovice: VIZUS, 2017 [cit. 2018-01-20]. Dostupné z: <http://www.otrokovice.charita.cz/sluzby-charity-otrokovice/azylovy-dum-samaritan/>
- Pomoc s dluhy. *SPES* [online]. Olomouc: Copyright, 2017 [cit. 2018-01-20]. Dostupné z: <http://www.pomocsdluhy.cz/>
- Poradna při finanční tísni. *Poradna při finanční tísni* [online]. Praha: Copyright, 2015 [cit. 2018-01-20]. Dostupné z: <https://www.financnitisen.cz/>
- Přehledy právních předpisů EU. Sdělení komise o finančním vzdělávání KOM (2007) 808[online]. Prosinec 2007. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/consumers/protection_of_consumers/l22031_cs.htm
- Vznik Pracovní skupiny pro finanční vzdělávání. Proč se finančně vzdělávat? [online]. 2014 [cit. 2018-02-05]. Dostupné z: <http://www.psfv.cz/cs/pro-odborniky/pracovnisakupina-pro-financni-vzdelavani/vznik-psfv>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

FG – Finanční gramotnost

MF - Ministerstvo financí

MŠMT - Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

MPO - Ministerstvo práce a obchodu

ČNB - Česká národní banka

ČR – Česká republika

OB – osobní bankrot

SEZNAM OBRÁZKŮ

OBR. 1 - SLOŽKY FINANČNÍ GRAMOTNOSTI, ZDROJ: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ.....	15
OBR. 2 - GRAF ČESKÉ NÁRODNÍ BANKY, KTERÁ PLATÍ KE DNI 30.4 2017.	19
OBR. 3 - ROZPOČET NA JEDEN ROK	29

SEZNAM TABULEK

TABULKA 1 – VAŠE POHLAVÍ	48
TABULKA 2 – POČET OSOB V RODINĚ?.....	49
TABULKA 3 – VÁŠ VĚK?.....	50
TABULKA 4 - VAŠE NEJVYŠŠÍ DOSAŽENÉ VZDĚLÁNÍ?.....	51
TABULKA 5 – VAŠE BYDLIŠTĚ?	52
TABULKA 6 - JSTE ZAMĚSTNANÍ?	53
TABULKA 7 - MĚLI JSTE VÝUKU FINANČNÍ GRAMOTNOSTI VE ŠKOLE?	54
TABULKA 8 - ČTETE POZORNĚ VŠE, CO PODEPISUJETE?	55
TABULKA 9 - KOUPLI JSTE SI NOVOU TELEVIZI A JEŠTĚ TOUŽÍTE PO NOVÉM POČÍTAČI, JAK BUDETE POSTUPOVAT?	56
TABULKA 10 - CO BYSTE ZAPLATILI JAKO PRVNÍ?.....	57
TABULKA 11 - CO UDĚLÁTE V SITUACI, KDYŽ ZJISTÍTE, ŽE DLUHY KTERÉ MÁTE, NEJSTE SCHOPNI SPLÁCET?	58
TABULKA 12 - POKUD RODINA SESTAVUJE RODINNÝ ROZPOČET, CO JE DŮLEŽITÉ PŘI JEHO TVORBĚ?.....	59
TABULKA 13 - CO JE ODDLUŽENÍ (OSOBNÍ BANKROT)?	60
TABULKA 14 - KDE JSTE SE DOZVĚDĚLI O ODDLUŽENÍ?	61
TABULKA 15 - POKUD JE V ÚVĚROVÉ SMLouvĚ UVEDENO, ŽE ÚVĚR MUSÍ BÝT DLUŽNÍKEM UHRAZEN DO 25.9 2016 NA BANKOVNÍ ÚČET VĚŘITELE, PAK PLATÍ ŽE.....	62
TABULKA 16 - SPLÁCELA VAŠE RODINA, VE KTERÉ JSTE VYRŮSTAL/A NĚJAKÉ PŮJČKY?.....	64
TABULKA 17 - CO JE PODLE VÁS HRUBÝ PŘÍJEM?	65
TABULKA 18 - ZNÁTE ORGANIZACE, KTERÉ POMÁHAJÍ OSOBÁM V OBTÍŽNÉ FINANČNÍ SITUACI?	66
TABULKA 19 - POKUD ANO, NAPIŠTE ALESPON JEDNU ORGANIZACI	67
TABULKA 20 - MYSLÍTE SI, ŽE SE ORIENTUJETE VE FINANČNÍ GRAMOTNOSTI?.....	68

SEZNAM GRAFŮ

GRAF 1 – VAŠE POHLAVÍ.....	48
GRAF 2 - POČET OSOB V RODINĚ?	49
GRAF 3 – VÁŠ VĚK?.....	50
GRAF 4 – VAŠE NEJVYŠŠÍ DOSAŽENÉ VZDĚLÁNÍ?	51
GRAF 5 – VAŠE BYDLIŠTĚ?	52
GRAF 6 - JSTE ZAMĚSTNANÍ?.....	53
GRAF 7 - MĚLI JSTE VÝUKU FINANČNÍ GRAMOTNOSTI VE ŠKOLE?	54
GRAF 8 - ČTETE POZORNĚ VŠE, CO PODEPISUJETE?	55
GRAF 9 - KOUPILI JSTE SI NOVOU TELEVIZI A JEŠTĚ TOUŽÍTE PO NOVÉM POČÍTAČI, JAK BUDETE POSTUPOVAT? .	56
GRAF 10 - CO BYSTE ZAPLATILI JAKO PRVNÍ?	57
GRAF 11 - CO UDĚLÁTE V SITUACI, KDYŽ ZJISTÍTE, ŽE DLUHY KTERÉ MÁTE, NEJSTE SCHOPNI SPLÁCET?	58
GRAF 12 - POKUD RODINA SESTAVUJE RODINNÝ ROZPOČET, CO JE DŮLEŽITÉ PŘI JEHO TVORBĚ?	59
GRAF 13 - CO JE ODDLUŽENÍ (OSOBNÍ BANKROT)?	60
GRAF 14 - KDE JSTE SE DOZVĚDĚLI O ODDLUŽENÍ?.....	61
GRAF 15 - POKUD JE V ÚVĚROVÉ SMLOUVĚ UVEDENO, ŽE ÚVĚR MUSÍ BÝT DLUŽNÍKEM UHRAZEN DO 25.9 2016 NA BANKOVNÍ ÚČET VĚŘITELE, PAK PLATÍ ŽE:.....	63
GRAF 16 - SPLÁCELA VAŠE RODINA, VE KTERÉ JSTE VYRŮSTAL/A NĚJAKÉ PŮJČKY?	64
GRAF 17 - CO JE PODLE VÁS HRUBÝ PŘÍJEM?	65
GRAF 18 - ZNÁTE ORGANIZACE, KTERÉ POMÁHAJÍ OSOBÁM V OBTÍŽNÉ FINANČNÍ SITUACI?.....	66
GRAF 19 - POKUD ANO, NAPIŠTE ALESPON JEDNU ORGANIZACI	67
GRAF 20 - MYSLÍTE SI, ŽE SE ORIENTUJETE VE FINANČNÍ GRAMOTNOSTI?	68

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA 1 – DOTAZNÍK	83
PŘÍLOHA 2 – VZOR DOPISU	87
PŘÍLOHA 3 – PŘÍBĚHY ZE ŽIVOTA	89

Příloha 1 – Dotazník

Dotazník

Dobrý den, jmenuji se Pavla Jerglová a jsem studentkou Sociální pedagogiky na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Prosím Vás o vyplnění tohoto dotazníku, který je součástí mé diplomové práce na téma Finanční gramotnost u českých rodin. Dotazník je anonymní a veškerá získaná data budou použita pouze k účelům mého výzkumu. **Odpovědi, prosím, zakřížkujte (jen jedna odpověď je správně) nebo vepište.**

Děkuji Vám za vyplnění

1. Vaše pohlaví?

- Muž
- Žena

2. Počet osob v rodině

- 3
- 4
- 5
- 6 a více

3. Váš věk?

- 18 - 19
- 20 – 29
- 30 – 39
- 40 – 49
- 50 – 59
- 60 – 69

4. Nejvyšší dosažené vzdělání v rodině?

- Základní
- Střední bez maturity/vyučen
- Střední s maturitou
- Vyšší odborné
- Vysokoškolské

5. Vaše bydliště

- Město
- Obec

6. Jste zaměstnaní?

- Ano, jeden rodič
- Ano, oba rodiče
- Ne

7. Měli jste výuku, finanční gramotnosti ve škole?

- Ano
- Ne
- Nevím

8. Čtete pozorně vše, co podepisujete?

- Ano
- Ne
- Někdy

9. Koupili jste si novou televizi a ještě toužíte po novém počítači, jak budete postupovat?

- Vezmu si půjčku
- Vezmu si peníze z rezervy a pak je tam vrátím
- Počkám, až našetřím

10. Co byste zaplatili jako první?

- Potraviny
- Telefon
- Nájem
- Oblečení

11. Co uděláte v situaci, když zjistíte, že dluhy které máte, nejste schopni splácet?

- Vezmu si další půjčku od nebankovního subjektu a z této půjčky dluh zaplatím
 - Nebudu dělat nic, jen čekat jak to dopadne
 - Přijdu se poradit s odborníkem
 - Jiná
-

12. Pokud rodina sestavuje rodinný rozpočet, co je důležité při jeho tvorbě?

- Vytvoření rezervy
- Vycházet z bilance příjmů a výdajů
- Dlouhodobé a pravidelné investice
- Nevím

13. Co je oddlužení (osobní bankrot)?

- Právní institut, kdy je dlužník předlužen a tak může být jeho majetek zabaven
- Právní institut, který dlužníkovi umožňuje se svých dluhů částečně zbavit a tím umožnit „nový start“ do života
- Právní institut, který dlužníkovi umožňuje obvolat své věřitele, aby mu všechny dluhy odpustili

14. Kde jste se dozvěděli o oddlužení?

- V sociální poradně
- Od přátel, rodiny
- Na internetu
- Jiné

15. Pokud je v úvěrové smlouvě uvedeno, že úvěr musí být dlužníkem uhrazen do 25.9 2016 na bankovní účet věřitele, pak platí že:

- Stačí, aby finanční prostředky na splácení úvěru byly dlužníkem poslány prostřednictvím elektronického bankovníctví dne 25.9 2016
- Finanční prostředky na splácení úvěru poslané dlužníkem prostřednictvím elektronického bankovníctví musí být připsány na účet věřitele nejpozději dne 25.9 2016
- Zákon umožňuje se opozdit o 5 dnů se splátkou, proto finanční prostředky mohou být věřiteli připsány na účet dne 30.9 2016

16. Splácela vaše rodina, ve které jste vyrůstal/a nějaké půjčky?

- Ano
- Ne
- Nevím

17. Co je podle Vás hrubý příjem?

- Příjem, který obdržíme
- Příjem před zdaněním a srážkami z pojištění
- Daň z příjmu

18. Znáte organizace, které pomáhají osobám v obtížné finanční situaci?

- Ano
- Ne

19. Pokud ano, napište alespoň jednu organizaci

.....

.....

20. Myslíte si, že se orientujete ve finanční gramotnosti?

- Ano
- Ne

Příloha 2 – Vzor dopisu

Adresa dlužníka (Uvádět vždy adresu, která je uvedena ve smlouvě. Pokud došlo ke změně trvalého bydliště, je nutné informovat věřitele).

Adresa věřitele (Dopis pro věřitele adresujeme vždy na oddělení vymáhání pohledávek nebo na obdobné oddělení téže společnosti).

Číslo zákazníka, číslo smlouvy a spisová značka (Je nutné, aby identifikační číslo zákazníka bylo viditelně umístěno).

Věc: Žádost o splátkový kalendář

Vážený/á/í

Obracím se na Vás s žádostí o pomoc v mé obtížné situaci. Dne, jsem uzavřel/a s Vaší společností smlouvu o úvěru č., s pravidelnou měsíční splátkou ve výši Kč. Aktuální dlužná částka je ve výši Kč.

(V prvním odstavci uvádíme vždy základní informace o úvěru, kdy jsme ho uzavřeli, kolik činila dlužná částka, výše měsíčních splátek a podobně.)

Dluh vznikl díky tomu, že jsem se zaručila za svou dceru ve věci placení nájmu. Moje dcera závazek nedodržela, a proto je tato dlužná suma vymáhána po mé osobě.

(V druhém odstavci píšeme informace, důvod o tom, proč nemůžeme splácet, k jaké životní situaci došlo jako je například nezaměstnanost, rozvod a jiné.)

V současné době jsme v důchodu a můj příjem činí 7.635 Kč. Jsem po operaci žlučníku a mám tak vysoké náklady na léky, které jsou ve výši cca. 650 Kč měsíčně.

(Třetí odstavec má obsahovat informace o finanční, rodinné a sociální situaci dlužníka.)

Chtěla jsem Vás z těchto důvodů požádat o možnost splátkového kalendáře a to ve výši 2.000 Kč měsíčně, kdy splátky by byla vždy k 1. v daném měsíci. První splátku zaplatím k (datum) a to na číslo účtu, variabilní symbol

(Poslední odstavec obsahuje to, o co žádáme jako je například snížení splátek. U žádosti o snížení splátek uvádíme výši splátky a to, kdy a kam zašleme první sníženou splátku. U žádosti o odklad splátek uvádíme to, na jak dlouho žádáme o odložení a informujeme, kdy zašleme první řádnou splátku.)

Pevně věřím, že pochopíte mou obtížnou životní situaci a umožníte mi splácet dlužnou sumu podle výše navrhovaného splátkového kalendáře. Zavazuji se, že jak se má situace zlepšit, začnu okamžitě splácet původní výši pravidelných splátek.

(V posledním odstavci má být příslib toho, že jakmile se situace zlepšit, budu opět řádně splácet.)

Děkuji za odpověď

S pozdravem

Podpis

V Kroměříži, dne

Příloha 3 – Příběhy ze života

1. Příběh ze života: David se cítil jako v pasti, když zjistil, že má posledních tisíc korun. Do výplaty zbývalo pouhých čtrnáct dní a ještě musel dceři zaplatit obědy ve škole. Jeho žena Lenka se na něj vyčítavě dívala a hádky byly na světě. Tahle situace trvala už tři čtvrtě roku. David svoji rodinu miluje, ale tak od Lenky kvůli nedostatku financí už nezvládal. Rodina ani nevěděla, kam všechny peníze mizí, za co tolik utrácí. Proto navrhl manželce, aby zapisovala alespoň tři měsíce veškeré výdaje v domácnosti. Lence se to příliš nezamlouvalo, ale aby zachránila a udržela pohromadě rodinu, souhlasila. Po třech měsících pravidelného zapisování, přišli manželé na to, že najednou s penězi bez problému vyjdou. Díky zapisování začali více přemýšlet o výdajích. Lenka si odpustila kosmetičku, ke které docházela každý měsíc. David si odpustil každodenní posedávání s kamarády v hospodě a došlo i na dceru, které nekupovali každý měsíc novou hračku. David po třech měsících viděl vše jasně: utráceli jsme za hlouposti, pak nám nezbývaly peníze na opravdové a potřebné věci.

2. Příběh ze života: Paní Marie má tři děti, je rozvedená a nachází se v insolventi. Dnes už je vše v klidu. Ale doba, kterou prožívala před vyhlášením úpadku, byla pro její rodinu peklem. Byla jsem bláhová, když jsem si vzala půjčku sama na sebe, abychom jsme si s manželem postavili dům snů. Jejich vztah se rozpadl hlavně kvůli penězům. Paní Marie byla na rodičovské dovolené s posledním dítětem a její manžel, který měl vydělávat finance, aby zabezpečil rodinu a poplatil dluh, si bohužel žil na volné noze. Manžel měl jiné vztahy a o dluhy, které si vzala manželka na sebe, neměl zájem a raději je opustil. Marie si snažila během rodičovské dovolené přivydělávat, ale to bohužel nestačilo. Přišly exekuce. Jejím posledním řešením bylo oddlužení. Našla si firmu, která si za oddlužení účtovala poslední peníze, které měla. Bohužel naletěla. Tato firma oddlužení neuměla, jen si vzala peníze a už o nich neslyšela. Nakonec ji kamarádka poradila o poradnách, které oddlužení dělají zadarmo. Sice paní Marie měla obavy, ale naštěstí vše dobře dopadlo a oddlužení se dočkala. Dnes jsou to už čtyři roky co má insolventi za sebou. Pracuje, splácí, pomáhají rodiče. Zbývá poslední rok a už se těší, až začne žít nový život.